

VI. Akademiske Højtideligheder.

Reformationsfesten højtideligholdtes Torsdagen den 17de November 1904. Talen *) holdtes af Professor, Dr. phil. J. E. B. Warming. Indbydelsesskriftet indeholdt en Afhandling af Samme: Den danske Planteverdens Historie efter Istiden. 106 S. (med 5 Sider Litteraturhenvvisninger) 8vo.

Festen i Anledning af Hs. Maj. Kongens Fødselsdag fejredes Torsdagen den 13de April 1905. Universitetets Rektor, Professor, Dr. jur. Julius S. V. Lassen holdt Talen.**) Indbydelsesskriftet indeholdt en Afhandling af Samme: Villie og Erklæring ved Afgivelse af formueretlige Tilsagn, 76 S. 8vo.

— I den ved sidstnævnte Fest afsungne Kantate blev af dens Forfatter, Dr. phil. E. v. d. Recke med Konsistoriums Samtykke foretaget Ændringer i et Par Vers i Kantatens første Del.

— Ved Skrivelse af 21de Februar 1905 fritog Konsistorium Professor, Dr. phil. L. Wimmer, da han havde skrevet Afhandlingen i Indbydelsesskriftet til Universitetets Fest i Anledning af Drs. Maj. Kong Christian den Niendes og Dronning Louises Guldbryllup i 1902, for det ham paa-hvilende Hverv at forfatte Afhandlingen til og holde Talen ved Reformationsfesten i 1906, samt bifaldt, at Professorerne, Dr. jur. C. Torp og Dr. med. C. Christiansen, hvem det paa-hvilede at forfatte Afhandlingen til og holde Talen ved Reformationsfesten henholdsvis i 1905 og 1906, for Afhandlingernes Vedkommende byttede Plads, saaledes at Professor Christiansen forfattede Afhandlingen til og Professor Torp holdt Talen ved Reformationsfesten i 1905 samt at Professor Torp forfattede Afhandlingen til og Professor Christiansen holdt Talen ved Reformationsfesten i 1906.

— I Anledning af en fra Universitetsboghandler G. E. C. Gad modtagen Skrivelse om, at de i Universitetets Indbydelsesskrifter indeholdte Afhandlinger blev gjorte tilgængelige i Særtryk, meddelte Konsistorium i Skrivelse af 13de Februar 1905, at Konsistorium væsentlig i Overensstemmelse med hidtidig Praxis intet havde at erindre imod, at en Forfatter arrangerede sig med en Forlægger om, at hans Afhandling til Indbydelsesskriftet udkom som Særtryk med Benyttelse af Universitetets Sats, dog saaledes at Universitetet ingen Udgifter fik derved, og at det blev paa-trykt Særtrykkene, af hvilket Indbydelsesskrift det er Særtryk.

VII. Universitetets videnskabelige Samlinger og Anstalter.

1. Universitetsbibliotheket.

I Univ. Aarb. f. 1903—1904 er S. 900—915 meddelt Oplysninger angaaende Forslaget om Udvidelse af Universitetsbibliotheket ved en Tilbygning. I Folkethinget blev den 10de Februar 1905 fremsat Forslag til Lov om Byggeforetagender for Metropolitanskolen og Universitetet. Dette

*) Trykt i lidt forøget Gjengivelse i „Dansk Tidsskrift“, Decemberhæftet 1904.

**) Trykt in extenso i „Berlingske Tidende“s Aftenudgave Nr. 91 for Lørdag den 15de April 1905.

Forslag indeholdt blandt andet Opførelsen af fornævnte Tilbygning til Universitetsbibliotheket jfr. foran S. 16. De paa Rigsdagen førte Forhandlinger førte til Vedtagelsen af Lov om Opførelsen af en Tilbygning til Universitetsbibliotheket. Loven blev forsynet med kgl. Stadfæstelse den 14de April 1905 og er saalydende:

§ 1.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet bemyndiges til i Universitetets østre Gaard at lade opføre en Tilbygning til Universitetsbibliotheket og til at lade dettes Varmeapparat forny.

§ 2.

Til Udgifter ved disse Byggeføretagender kan anvendes indtil 222000 Kr., der udredes af Universitetet.

Det anførte Beløb udbetales midlertidigt af Kommunitetet, mod at Universitetet, efterhaanden som det faar Afløsningssummen for sin Kongetiende udbetalt, erstatter Kommunitetet det saaledes udlagte Beløb — efter Kursværdi, saafremt Erstatningen erlægges i Tiendebankens Obligationer — med 4 pCt. Renter fra Udbetalingsdagen til Tilbagebetalingsdagen.

Efter at Konsistorium havde anmodet kgl. Bygningsinspektør, Arkitekt Martin Borch om at paatage sig Opførelsen af fornævnte Tilbygning, approberede Kirke- og Undervisningsministeriet under 10de Maj s. A. efter Konsistoriums Indstilling, at Opførelsen af Tilbygningen udførtes efter de af Konsistorium under 5te August 1904 indsendte, af Bygningsinspektøren udarbejdede Planer og Overslag, idet Ministeriet dog meddelte Tilladelse til, at Konsistorium efter Samraad med Bygningsinspektøren og Overbibliothekaren foretog saadanne mindre Ændringer i Planen, som ikke medførte yderlige Omkostninger.

Opførelsen af Tilbygningen er blevet paabegyndt i Efteraaret 1905.

2. Den botaniske Have.

a. Afstaaelse af Jordareal til Opførelse af Nybygning for den polytekniske Lærestalt og Overdragelse til den botaniske Have af et Stykke af Anlægget ved Søvgade og den botaniske Have.

Under 12te December 1903 tilstillede Kirke- og Undervisningsministeriet Konsistorium et fra Direktøren for den polytekniske Lærestalt indsendt Udkast til Forslag til Lov om Opførelse af Bygninger til Udvidelse af Lærestalten, jfr. Univ. Aarb. f. 1903—1904 S. 1160 ff., og anmodede Konsistorium om at tage Sagen under Overvejelse for saa vidt angik Afgivelse af en Del af den botaniske Haves Terræn til Byggeplads, idet Ministeriet bemærkede, at den botaniske Haves Direktør i Skrivelse af 13de September 1903 havde anerkjendt Muligheden af, at Haven kunde stille det nødvendige Areal til Disposition, men at Ministeriet af flere Grunde ikke vilde kunne gaa ind paa den af Direktøren opstillede Betingelse for Afstaaelsen af det paagjældende Areal, at det mellem den polytekniske Lærestalt og

Universitetets kemiske Laboratorium beliggende Grundstykke blev indlemmet i Haven.

Konsistorium indhentede derefter en Erklæring af 12te Januar 1904 fra det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, der fuldt ud tiltraadte følgende Udtalelse fra den botaniske Haves Direktør, Professor, Dr. phil. E. Warming.

Som Havens Direktør skulde han udtale følgende, efter at han havde forhandlet om Sagen paa et Møde sammen med Havens Gartner Lange, Haveassistenten, Mag. sc. Raunkjær og Professor Rasmus Pedersen. Han maatte da først forudskikke den Bemærkning, at botanisk Have var et gennemført organisk Hele, hvis enkelte Dele vare sammenpassede med stor Omtanke af den i sin Tid nedsatte Kommission under al mulig Hensynstagen til paa den ene Side Videnskabens Krav og paa den anden Side til det landskabelig Skjønne og det Folke-Opdragende, som udtrykkelig forlangtes af Rigsdagen, og at det hele Areal var fuldt ud beslaglagt med disse Krav for Øje, saa at man umulig kunde gribe ind og skære bort et Sted, uden at det hele blev forstyrret, hvis der da ikke var Mulighed for Regeneration paa en anden Kant. Først skulde han betragte hvad Haven vilde miste ved den polytekniske Læreanstalts Udvidelse efter den forelagte Plan.

I. Det Areal som navnlig vilde gaa helt og holdent bort var det eneste særligt ved Mur- og Stakit afgrænsede, til hvilket Publikum ikke maatte have Adgang netop paa Grund af dets særlige Formaal. Det kaldtes sædvanlig kortelig „Forsøgshaven“. Det Areal, der her vilde gaa tabt, var ca. 8830 Kvadratalen, altsaa over $\frac{1}{2}$ Td. Land, og det hørte til Havens bedste Jord, idet det tildels var det gamle Glacis' gennem Aarhundreder paa forskjellig Maade gjødede, dybe Muldjord, medens Havens øvrige Arealer for en stor Del vare dannede af eller dækkede af det ved Voldenes Sløjfning bortførte golde Strandsand, Grus og Ler, over hvilket der var spredt et lavt Mulddække. Dette Areal, „Forsøgshaven“, blev benyttet paa følgende Maade:

1. Paa et Stykke af det laa Havens eneste Planteskole for Træer og Buske. Haven maatte nødvendigvis have en saadan dels til Erstatning for de Planter, der gik ud eller maatte fornyes, dels til Udgangspunkt for Sorø-Arboretet, dels til Skoling af de nye Arter, som maatte anskaffes. Der fandtes ikke andetsteds i Haven nogen passende Plads til Planteskole.

2. En Del af Arealet blev benyttet til Skolehave o: til Dyrkning af visse Arter i større Maalestok til Afskæring af Undervisningsmateriale for de mange Skoler, der i den gunstige Aarstid hver Morgen faar saadant udleveret af Haven. I Aarene 1900, 1901 og 1902 var Antallet af Skoler, der fik Materiale: 62—66 og 74 (foruden Kursus), og „Portionerne“ af Planter: 998—931 og 1211 (se Universitetets Aarbog). Trangen til Materiale for Skoler blev Aar for Aar større, og der var en hel Del Misfornøjelse med, at der ikke blev udleveret mere, men man havde i den Henseende strakt sig saa vidt som mulig, og havde for to Aar siden og atter i Aar ved at indtage Observatoriehøjens Nordskraaning, ind mod kemisk Laboratorium, udvidet dette Kvarter saa vidt gjørligt, naar det da ikke

skulde gaa ud over Havens landskabelige Skjønhed. Da de for Skoleundervisningen nødvendige Grupper allerede nu ikke vare fuldt tilstrækkelige, vilde de blive aldeles utilstrækkelige, naar Forsøgshaven faldt bort uden Erstatning.

3. Dernæst benyttedes Forsøgshaven, i Overensstemmelse med Navnet, til de videnskabelige Forsøg, som fordrede Kulturer i Friland, og som nødvendigvis maatte være helt adskilte fra den for Publikum tilgængelige Del af Haven. Den var det eneste Areal i Haven, som var henlagt hertil, og det havde stadigt været benyttet til Forsøg. Universitetets Aarbog viste, at det havde været benyttet af Raunkiær, Ostenfeld, Ove Paulsen, Weis, Hj. Jensen, M. M. Lund, Samsøe Lund, Kiærskou, ham selv o. A.; ja der var nogle Aar, da Lund og Kiærskou havde en Række Forsøg i Gang angaaende Kaal-Slægten, og da ikke blot hele Forsøgshavens disponible Areal, men ogsaa den Grund, paa hvilken den polytekniske Anstalt nu stod, maatte benyttes, og hvor ogsaa hver Plet rundt om i Haven, som den Gang havde langt mere aabent Terræn end nu, da Træerne vare blevne store, blev benyttet, saa vidt gjørligt. Arealet var allerede nu ikke større end, at Mag. sc. Raunkiær, der havde en Række videnskabelig højest interessante Forsøg i Gang, havde maattet henlægge en Del af disse til sin Bolig ude ved Ballerup. Med Hensyn til saadanne videnskabelige Forsøg maatte bemærkes, at de Mænd, der sad i Kommissionen for Havens Anlæggelse for nu ca. 30 Aar siden, ikke forudsaa og vel heller ikke godt kunde forudse, at ogsaa det systematiske Studium i Fremtiden mere og mere vilde blive baseret paa Experiment. Det botaniske Arbejde, der i nyeste Tid havde vakt størst Opsigt og som vilde staa som en Mærkepæl i Videnskabens Historie ved Siden af Darwins „Origine of species“ var Hollænderen Hugo de Vries' Værk om Mutation; dette Værk var baseret paa Forsøg med Tusinder af Planter. Udviklingen vilde gaa i samme Retning og flere af vore midaldrende eller yngre Botanikere vare inde paa lignende Arbejder. Det var da let at forstaa, hvor ødelæggende det vilde være for Havens hele videnskabelige Betydning, om det nævnte Areal skulde gaa bort uden Erstatning.

4. Paa en Del af Arealet stod Espaliermure, der vilde falde bort; overhovedet syntes alle Havens Espaliermure at maatte rives ned, ikke blot dem, der stod i Skjellet mellem den polytekniske Læreanstalt og Haven, og den, der stod inde paa selve Forsøgshavens Terræn, men ogsaa den, der afgrænsede Forsøgshaven fra den øvrige Del af Haven. Da denne sidste dog efter Planen næsten kom til at ligge paa Grænsen af den polytekniske Læreanstalts udvidede Grund og Havens fremtidige, skulde han tro, at en ringe Ændring i Planen for Læreanstalten maatte kunne afværge ikke blot en Del af den Udgift, som Opførelsen af nye Espaliermure vilde medføre, men dermed ogsaa Ødelæggelse af en Del Espalierplanter, der nu stod langs med den. Derimod vilde Udvidelsen nødvendigvis medføre, at en hel Del andre sjældne og nu gamle Planter gik til Grunde. Der maatte her begyndes forfra.

5. Sluttelig stod der paa Arealet ud mod Læreanstalten og mod Farimagsgade en Del høje Træer. Disse vare plantede, dels for at de

paagjældende Arter kunde være repræsenterede, dels for at give Læ (hvilket der nu ikke efter den stærke Bebyggelse var Trang til), dels af Skjønhedshensyn. I sidste Henseende maatte gjøres opmærksom paa, at det just ikke vilde blive nogen skøn Baggrund, som Haven fik i den nye 3 Etager høje, lange, flade Bygning med de mange Vinduer, der paa Planen var betegnet B. Disse Træer bleve nu husvilde. Terrænet under dem havde ikke kunnet benyttes til Forsøgs-Skolehave m. m., fordi der var for megen Skygge og Trærødderne udtørrede Jorden.

Den polyteknisk Læreanstalts Udvidelse vilde imidlertid ikke blot borttage hele Forsøgshaven, men ogsaa noget udenfor denne. Navnlig skulde fremhæves følgende Ulæmper: 1. En Del af Undergartnerens (f. T. Becker) Gaardsplads, der i Forvejen var ringe nok, vilde falde bort. Dette vilde dog nok kunne undgaas ved en ringe Ændring af Grænsen for Læreanstalten, hvorved ogsaa en Del af Espaliermuren vilde kunne bevares. 2. Fem af Varmelederne og Bakkerne bleve skaarne tværsover og maatte flyttes andetsteds hen. Dette medførte ogsaa Omlægning af Vandledningen. 3. En Rotunde, hvor Potteplanter bleve hensatte om Sommeren, blev skaaren tværs over og maatte flyttes. 4. For at skaffe Plads til Varmebedene, Rotunden o. s. v. maatte en Del Træer og Buske (Pil og Poppel) fjernes og blev husvilde.

II. Det vilde af det anførte ses, hvor dybt Læreanstaltens Udvidelse greb ind i den botaniske Haves hele Plan og videnskabelige Betydning, og at en Erstatning for det borttagne Areal nødvendig maatte gives. I de Forhandlinger, som hidtil gennem nogle Aar havde været førte, havde det ogsaa fra alle Sider været Forudsætningen, at dette maatte ske. I det Ministeriets Skrivelse ledsagende Bilag, en Kopi af hans Skrivelse til Direktør Hagemann af 13de September 1902, var der med Blyant tilføjet et „?“ til Ordet „fastslaaede“; det var utvivlsomt formaliter meget rigtigt: nogen „Fastslaaen“ havde ikke fundet Sted, men realiter havde alle været enige om, at Haven burde have Erstatning for det Areal, der vilde kræves til Læreanstalten (og som nu var blevet større end oprindeligt tænkt). Først nu udtalte Ministeriet, at det af flere Grunde ikke vilde kunne gaa ind paa den af Direktøren (for den botaniske Have) opstillede Betingelse for Afstaaelsen af det paagjældende Areal. Da der for nogle Aar siden blev holdt et Møde paa Læreanstalten i et Værelse, som vender ud mod Haven, ved hvilket daværende Kultusminister Bjerre, Departementschef Asmussen, Kontorchef Stemann, Borgmester Borup, Professor Jul. Thomsen og han selv vare tilstede, drejede Forhandlingerne sig ikke blot om hvilket Areal, men ogsaa om, at Haven i Erstatning skulde have det lille Anlæg mellem Polyteknisk Anstalt og Mineralogisk Museum indtil Flugtlinien mellem disse Bygningers Hjørner, men Borgmester Borup fik ganske vist saa mange Krav kjædet hertil, at vi endte paa Refsnæs. Da Ministeriet nu ikke angav Grunde, hvorfor Haven ikke fik Erstatning, var det ham umuligt at vide, hvorfor Ministeriet havde forandret Opfattelse — om Magistratens Krav vare aldeles urimelige eller hvad —, men han kunde ikke undlade at gøre opmærksom paa, og meget stærkt fremhæve, at den botaniske Have maatte have Erstatning for det store Areal, der blev af-

givet, og at dette umuligt kunde ske uden ved, at det nævnte Anlæg blev overgivet til den. Det kunde heller ikke indses, at Sagen skulde være saa umulig. Man havde gennem mange Aar i Borgerrepræsentationen faaet at høre, endog i ret heftige Udtryk, at der maatte være en Indgang til Haven ogsaa ved Sølvgade; i Avisartikler og i anonyme og signerede Skrivelser til Haven var det samme Forlangende kommet frem. Da der blev sat et Jernstakit mellem Haven og det paagjældende Anlæg, forlangte daværende Kultusminister Bardenfleth derfor ogsaa, at der helst med det samme maatte anbringes en Laage. Senere havde der været ført Forhandlinger med Ministerium og Magistrat om Betingelserne for, at denne Laage blev lukket op, og han havde altid stillet sig paa det Punkt, at naar Haven skulde have alle de Ulemper, som fulgte med, at en Menneskestrøm daglig passerede gennem den fra den ene Ende til den anden for at skyde en bekvem og smuk Gjenvej — thi andet var det jo ikke, den store Skare vilde have — maatte Kommunen derfor give et Vederlag til forhøjet Opsyn ved Indgangene. Sagerne var, saavidt han vidste, aldrig komne længere end til Magistratens 4de Afdeling.

Sagen syntes nu at maatte kunne ordnes til alles Tilfredshed let og hurtigt: 1) Den botaniske Have flyttede sit Jernstakit ud til nævnte Linie mellem de to Bygninger; 2) Laagen blev lukket op for Publikum til samme Tid som den anden Indgang, og 3) den Opsynsmand, som Kommunen nu alligevel lønnede for at have Opsyn med Sølvgadeanlægget og som daglig færdedes dér, blev posteret i Stedet for ved Indgangen til Haven. Skulde man have Betæneligheder ved den Ordning, at Kommunen lønnede en Opsynsmand, som dog maatte faa sine Ordre fra og lyde Havens Direktion, saa kunde Manden lønnes af Havens Budget, mod at dette blev befriet for sin Vandafgift til Kommunen saaledes som Størrelsen for Tiden var, hvilket vilde gaa omtrent lige op.

Endnu skulde blot berøres en Tanke, som var blevet ham meddelt, at Haven kunde faa Erstatning paa Observatoriehøjen, naar Observatoriet, om ikke mange Aar, maatte flyttes. Men denne Høj var ganske eller næsten ganske værdiløs for Haven; thi Universitetet ejede ikke Voldskrænterne, men kun det lille Areal, der ligger indenfor Stakittet, og hvad deraf vilde kunne afgives, var maaske højst nogle faa hundrede Kvadratalen, thi Observatoriet skulde jo dog ikke sløjfes og jævnes med Jorden, det maatte, saavidt han kunde skønne, ogsaa i Fremtiden benyttes til Bolig for Universitetets astronomiske Professor og til Læreanstalt for de Studerende, og man vilde vel ikke fratage denne Professor den lille Plads, som han havde til Have, Tørringsplads for Tøj, til Affaldsdynger m. m. Dertil kom, at Observatoriets Grund ligger højt, er vindomsust, har tør og daarlig Jord, paa hvilke f. Ex. Forsøgsplanter vanskelig vilde føle sig vel.

Hvis sluttelig nogen skulde mene, at Planteskole, Forsøgskvarter og Skoleplante-Grupper m. m. godt kunde lægges rundt omkring i Haven, da kunde dette ikke ske uden at Anlæggets landskabelige Skjønhed blev forstyrret. Der blev paa Forlangende af Rigsdagen i sin Tid lagt stor Vægt herpaa; den botanisk Have var i Virkeligheden nu saa smukt et Terræn,

bekjendt som en af Europas smukkeste botaniske Haver, at det vilde være meget sørgeligt, om dette skulde forstyrres. Allerede nu var der meget knap Plads til de Grupper af fleraarige Urter, som vare lagte omkring i Haven, fordi Træerne efterhaanden vare blevne store og ved deres Skygge hæmmede Planternes Udvikling i mange af disse; der var foretaget nogen Omlægning og man brød stadig Hovedet for at finde passende Plads til andre Grupper, uden at gribe forstyrrende ind i Anlægget. At skaffe Plads til de Kvarterer, der bleve husvilde ved Læreanstaltens Udvidelse, var ikke mulig uden at Anlæggets Skønhed blev forstyrret. Endnu skulde tilføjes, at Gartneren mente, at Sølgadeanlægget kunde indlemmes i Haven, uden at dette vilde stille næneværdige Krav til Forhøjelse af Havens Budget.

III. Til Slut skulde fremsættes et Par smaa Ønsker fra Gartnerens Side, nemlig: 1. at Haven fik en Frist af et Aarstid, for at flytte de Planter, der skulde og kunde flyttes, og i det hele træffe en anden Ordning af Forholdene; 2. at Stenene fra de nedbrudte Espaliermure bleve overladte Haven, der havde Brug for dem til Makadamisering af Gangene; 3. at den Muldjord, som blev udgravet fra Grunden til Bygningerne, tilfaldt Haven, og 4. at de Stene, der fandtes i Grunden, ligeledes tilfaldt Haven.

Konsistorium udtalte i Skrivelse af 27de Januar 1904 til Ministeriet, at det fuldt ud kunde slutte sig til Professor Warmings Udtalelser og paa det varmeste skulde anbefale hans Henstilling om, at der ikke i den botaniske Have blev opført fornævnte Bygninger, uden at der skaffedes Haven den fornødne Jordudvidelse i Erstatning.

Under 4de Februar s. A. meddelte Ministeriet Konsistorium, at det var sindet at søge en saadan Erstatning og derfor, saa snart en gunstig Lejlighed tilbød sig, vilde indlede Forhandlinger med Københavns Magistrat om Afstaaelse af Terrænet mellem den polytekniske Læreanstalt og Universitetets kemiske Laboratorium i dette Øjemed.

I Skrivelse af 16de April s. A. til Ministeriet udtalte Konsistorium, at det intet fandt at erindre imod en tilsendt Situationsplan over den Del af den botaniske Have, der vilde være at afstaa til den polytekniske Læreanstalts Nybygninger.

Under 20de September s. A. meddelte Ministeriet Konsistorium, at det havde indledet Underhandling med Københavns Magistrat om Indlemmelsen i botanisk Have af fornævnte Jordstykke mellem Læreanstalten og Universitetets kemiske Laboratorium, samt sendte fra Magistraten en Skrivelse af 16de September s. A.

I Skrivelsen udtaltes, at Sagen havde været forelagt den samlede Magistrat og at den var tilbøjelig til at indstille til Borgerrepræsentationen, at det omhandlede Areal overdroges den botaniske Have til Leje i et Tidsrum af 50 Aar paa følgende Vilkaar: »a. Den aarlige Leje ansættes til 20 Kroner; b. Arealet behandles som Park i Lighed med Botanisk Have; c. Arealet maa ikke bebygges; d. Arealet medregnes bestandig i det ca. 600000 □ Alen store Parkanlæg paa Fæstningsterrænet, som Kommunen er pligtig til at opretholde; e. Der anbringes en Laage i

Hegnet ud imod Sølvgade; f. Botanisk Have aabnes for Publikum med Indgang fra Porten ved Hjørnet af Gothersgade og Nørre Boulevard og Laagen ved Sølvgade i Tiden fra Kl. 7 Morgen og til Solnedgang i Sommermaanederne og fra Solopgang til Solnedgang i Vintermaanederne; g. Kommunen forpligter sig til vederlagsfrit at levere Vand saavel filtreret som ufiltreret til Botanisk Have, dog at det filtrerede Vand, som tilledes gennem Byens Ledninger, ikke maa overstige 70000 Tdr. aarlig; for overskydende Forbrug betaler Haven 1 Kr. 40 Øre pr. 100 Tdr.; h. Staten afholder alle Udgifter af enhver Art, som maatte følge af denne Overenskomst.“

Efter at Konsistorium havde indhentet Erklæringer fra Direktøren for Universitetets botaniske Have og Universitetets Kvæstor, hvori der blandt andet oplystes, at der vilde behøves Lønning af en Opsynsmand ved Laagen ved Sølvgade, foruden forskellige Udgifter en Gang for alle i Anledning af fornævnte Ordning, indstillede Konsistorium, i Henhold til de af den botanisk Haves Direktør fremsatte Ønsker, at der søgtes opnaaet følgende nærmere Bestemmelser i den af Magistraten formulerede Lejekontrakt:

1. at der til Vilkaar b. „Arealet behandles som Park i Lighed med botanisk Have“ føjedes: „hvilket dog ikke udelukker, at en Del af Arealet kan afspærres som Forsøgshave, uden at Karakteren som Park derved gaar tabt.“

2. at der til Vilkaar c. „Arealet maa ikke bebygges“ føjedes: „hvilket dog ikke skal være til Hinder for, at der opføres et lille Hus til Ly for Opsynsmanden ved Sølgadelaagen, jfr. Vilkaar e., og i Forsøgshaven et saavidt muligt af Bepantning skjult Arbejdsskur.“

3. at der til Vilkaar f. „Botanisk Have aabnes for Publikum med Indgang fra Porten ved Hjørnet af Gothersgade og Nørre Boulevard og Laagen ved Sølvgade i Tiden fra Kl. 7 Morgen og til Solnedgang i Sommermaanederne og fra Solopgang og til Solnedgang i Vintermaanederne“ føjedes: „og ville de Regler for Adgangen til Haven, som Direktionen fremdeles maatte fastsætte, være at indrette derefter, dog at det ikke skal være denne forment om Formiddagen indtil Kl. 1 at fastsætte bestemte Veje, nemlig dem, der ligge mellem Søen og Nørre Boulevard, for Gjennemgangen fra Hjørnet af Gothersgade og Nørre Boulevard til Sølvgade. Dette Vilkaar f. træder i Kraft 6 Maaneder efter, at Arealet ud til Sølvgade ved Flytning af den botaniske Haves Stakit er blevet indoptaget i denne.“

4. at i Vilkaar g. „Kommunen forpligter sig til vederlagsfrit at levere Vand saavel filtreret som ufiltreret til botanisk Have, dog at det filtrerede Vand, som tilledes gennem Byens Ledninger, ikke maa overstige 70000 Tdr. aarlig; for overskydende Forbrug betaler Haven 1 Kr. 40 Øre pr. 100 Tdr.“, sidstnævnte Betaling 1 Kr. 40 Øre nedsættes til „ Kr. 70 Øre.

Konsistorium indstillede derhos, at der paa Grundlag af den eventuelle Overenskomst om Leje af fornævnte Areal ved Ændringsforslag til Finanslovsforslaget for 1905—1906 blev søgt bevilget:

1. Under Universitetets Udgiftspost 3. b., den botaniske Have, *ordinært*: en Forhøjelse med: Lejeafgift til Københavns Kommune 20 Kr. og forøget Udgift til Opsynsbetjente 1679 Kr. 40 Øre, eller afrundet til 1700 Kr.

samt *extraordinært*: til Omdannelse til Brug for Haven af det lejede Areal 2000 Kr., til Gødning, Grus, Planter m. m. 1000 Kr., til 8 Havebænke à 25 Kr. 200 Kr., til Afspærrings Opstandere og Kjæder 150 Kr. og til 10 Kasser til Dyrkning af Planter à 27 Kr. 270 Kr., ialt 3620 Kr.

2. Under Universitetets Udgiftspost 9. a. 2., Hovedstandsættelser: Flytning af Jernstakittet 3614 Kr., Opførelse af et lille Hus for Opsynsmanden ved Laagen til Sølgade 788 Kr., Opførelse af et Arbejdsskur 749 Kr., Anbringelse af et Jerntraadshegn 1265 Kr. og uforudsete Udgifter 250 Kr., ialt 6666 Kr.

3. Under 9. b. 1., Skatter, Afgifter og Assurancepræmie, en Nedsættelse af 900 Kr., nemlig Vandafgift til Københavns Kommune af Haven, da den tidligere Afgift, beregnet til ca. 900 Kr., efter den eventuelle Overenskomst vilde falde bort, medens et fremtidigt Merforbrug af filtreret Vand, der skulde betales for Forbrug, som oversteg 70000 Tdr. aarlig, ikke antoges at ville faa nogen Betydning.

Til 2den Behandling i Folkethinget af Finanslovforslaget for 1905—1906 blev i Overensstemmelse hermed stillet Forslag om fornævnte Beløb, jfr. Rigsdagstidende 1904—1905 Tillæg B. S. 255—56, idet der med Hensyn til den forhøjede Udgift til Opsynstjeneste 1679 Kr. 40 Øre bemærkedes, at der hidtil var anvendt en Opsynsmand fra 1ste April til 31te Oktober med Tjenestetid fra Kl. 8 Morgen til Solnedgang, lønnet med 2 Kr. 50 Øre daglig, og en Opsynsmand fra 1ste Maj til 31te Oktober med Tjenestetid fra Kl. 1 Efterm. til Solnedgang, lønnet med 1 Kr. 70 Øre daglig, saaledes at disse Vederlag vare blevne uforandrede, uagtet Lønnen for Havens mandlige Dagarbejdere ved Finansloven for 1900—1901 blev forhøjet til 3 Kr. om Dagen. Ialt var der saaledes hidtil blevet paaregnet til Opsynsbetjente 847 Kr. 80 Øre aarlig. Med Indlemmelsen af fornævnte Jordstykke maatte følge en forandret Ordning af Opsynet og under Hensyn til den dermed indtrædende Gjennemgang gennem Haven vilde det nye Opsyn komme til at beløbe sig til: En Opsynsmand ved Sølgadelaagen hele Aaret igjennem, 366 Dage à 3 Kr., 1098 Kr., en patrouillerende Opsynsmand hele Aaret igjennem, 366 Dage à 3 Kr., 1098 Kr. og en Halvdagsopsynsmand i Tiden fra 1ste Maj til 31te Oktober, 184 Dage à 1 Kr. 80 Øre, 331 Kr. 20 Øre, ialt 2527 Kr. 20 Øre eller 1679 Kr. 40 Øre mere end hidtil.

Forslaget blev tiltraadt af Folkethingets Finansudvalg, bevilget af Rigsdagen og Beløbene optagne paa Finansloven for 1905—1906.

Endvidere blev der til 2den Behandling af Finanslovforslaget i Folkethinget stillet Forslag om Optagelse af en ny Udgiftspost 12, Til Omlægning og Ombygning m. v. af Bakker, Drivbænke og Gruber i den botaniske Have 12663 Kr., jfr. Rigsdagstidende 1904—1905 Tillæg B. S. 262, Forslaget blev tiltraadt af Folkethingets Finansudvalg, vedtaget af Rigsdagen og Beløbet optaget paa Finansloven for 1905—1906 med 11163 Kr., idet der paa Tillægsbevillingslov for 1904—1905 blev optaget 1500 Kr.

Under 1ste Februar 1905 sendte Ministeriet Konsistorium følgende fra Københavns Magistrat modtagne Udkast til en Kontrakt, om hvilken

Konsistorium i Skrivelse af 9de s. M. til Ministeriet udtalte, at det ikke fandt Betænkelighed ved at tiltræde Udkastet i dets Helhed. Kontrakten er saalydende:

Kjøbenhavns Magistrat bortlejer herved under Forbehold af Kommunalbestyrelsens Sanktion til Universitetets botaniske Have det Jordstykke, der ligger mellem den polytekniske Lærestalt og Universitetets kemiske Laboratorium indtil en ret Linie fra Polyteknisk Lærestalts nordøstlige Hjørne til Laboratoriets nordvestlige Hjørne. Arealet er matrikuleret som Nr. 135 i Nørre Vold Kvarter og har en Størrelse af 18913 □ Alen.

1. Lejemaalet, hvis Begyndelse regnes fra 1ste April 1905, vedvarer i 50 Aar fra denne Dato at regne.

2. Den aarlige Lejeafgift er bestemt til 20 Kr., der indbetales i Stadens Hovedkasse hvert Aars 1ste April, første Gang den 1ste April 1905.

3. Det bortlejede Areal behandles som Park i Lighed med botanisk Have, hvilket dog ikke udelukker, at en Del af Arealet kan afspærres som Forsøgshave, uden at dog Karakteren som Park derved maa gaa tabt.

4. Arealet maa ikke bebygges, hvilket dog ikke skal være til Hinder for, at der opføres et lille Hus til Ly for Opsynsmanden ved Sølvgade-laagen, jfr. Punkt 6, og i Forsøgshaven et saa vidt muligt af Beplantning skjult Arbejdsskur.

5. Arealet medregnes bestandig i det Parkareal paa Fæstningsterrænet, som Kommunen er pligtig at opretholde.

6. Der anbringes en Laage i Hegnet ud mod Sølvgade.

7. Botanisk Have aabnes for Publikum med Indgang fra Porten ved Hjørnet af Gothersgade og Nørre Boulevard, og fra Laagen ved Sølvgade i Tiden fra Kl. 7 Morgen til Solnedgang i Sommermaanederne, og fra Solopgang til Solnedgang i Vintermaanederne, og ville de Regler for Adgangen til Haven, som Direktionen fremdeles maatte fastsætte, være at indrette herefter, dog at det ikke skal være denne forment om Formiddagen indtil Kl. 1 at fastsætte bestemte Veje, nemlig dem, der ligge mellem Søen og Nørre Boulevard, for Gjennemgangen fra Hjørnet af Gothersgade og Nørre Boulevard til Sølvgade.

Bestemmelserne i nærværende Punkt 7 træder senest i Kraft 6 Maaneder efter, at Arealet ud til Sølvgade ved Flytning af den botaniske Haves Stakit er blevet indoptaget i denne.

8. Kommunen forpligter sig til vederlagsfrit at levere Vand saavel filtreret som ufiltreret til botanisk Have, dog at det filtrerede Vand, som tilledes gennem Byens Ledninger, ikke maa overstige 70000 Tdr. aarlig; for overskydende Forbrug betaler Haven Halvdelen af den for almindelige Forbrugere fastsatte Pris, dog mindst 70 Øre pr. 100 Tdr. Forbrug af filtreret Vand bestemmes ved Maalere, anbragte henholdsvis ved Indlægget fra Gothersgade og fra Farimagsgade. Forbruget af ufiltreret Vand sker som hidtil og maa ikke uden Magistratens Samtykke overstige ca. 80000 Tdr. aarlig.

9. Staten [eller botanisk Have] afholder alle Udgifter af enhver Art, som maatte følge af eller ere forbundne med Oprettelsen af denne Kontrakt.

b. Andre Sager.

Fra det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet modtog Konsistorium under 31te Maj 1904 et af Fakultetet anbefalet Andragende, hvori midlertidig Docent, Dr. phil. *L. Kolderup Rosenvinge* ansøgte om en aarlig Bevilling paa 100 Kr. til *Udgifter ved Undervisningen i Kryptogamer*.

Dr. Rosenvinge bemærkede, at disse Øvelser, som han havde holdt siden 1899, maatte siges at være indgaaede som et fast Led i de naturhistoriske Studerendes Undervisning ved Universitetet, og havde ogsaa været godt besøgte af dem. De bleve holdte i det planteanatomiske Laboratorium, og de Udgifter, de medførte, havde hidtil været afholdte af Kontoen for dette Laboratoriums Drift (300 Kr.). Hertil maatte dog bemærkes, at han ved Undervisningen i Bakterier og Svampe havde laant Kulturer dels fra det plantefysiologiske Laboratorium, dels fra den polytekniske Læreanstalts mikroskopiske Laboratorium. Det var imidlertid hændet, naar han havde ønsket noget anskaffet paa den nævnte Konto, at denne allerede havde været opbrugt, saa at han havde maattet vente med Anskaffelsen til et nyt Finansaar, og dette vilde utvivlsomt ogsaa kunne hælde i Fremtiden. Men dertil kom, at de Krav, han herefter kom til at stille til den nævnte Konto, vilde blive større, idet han ansaa det for nødvendigt ved Undervisningen i Svampe og Bakterier mere end hidtil at anvende Renkulturer, at lade de Studerende arbejde med disse og lære at fremstille dem. Ønskede de Studerende at gennemgaa et fuldstændigt bakteriologisk Kursus, særlig med fysiologiske Forsøg, maatte de selvfølgelig ligesom hidtil henvises til det plantefysiologiske Laboratorium. Men det forekom ham naturligt, at der ved det Kursus i Kryptogamer, som det var hans Pligt at holde, og som ifølge Sagens Natur nærmest havde en morfologisk-systematisk Karakter, ogsaa gaves de Studerende Lejlighed til at lære Grundprincipperne for Rendyrkning af Mikroorganismer, da dette hørte saa nøje sammen med Studiet af disse Organismer og spillede saa stor en Rolle i mange praktiske Virksomheder, at de Studerende burde have et praktisk Kjendskab til Elementerne deraf. Skulde en saadan Undervisning holdes i Gang, vilde der kræves Anskaffelse af forskellige Apparater, Kulturglas m. m., som manglede nu eller vare tilstede i altfor ringe Mængde, ligesom der vilde kræves Anskaffelse af forskellige Materialier, som brugtes ved Fremstillingen af Renkulturerne. Da Undervisningen i Renkulturernes Fremstilling og Anvendelse kun vilde faa en ganske elementær Karakter, vilde et aarligt Beløb af 100 Kr. være tilstrækkeligt, og det vilde da formentlig ogsaa være muligt af samme Sum at afholde andre Udgifter, som Undervisningen i Kryptogamer maatte medføre. Han havde i Aarenes Løb indrettet et Studieherbarium med Exemplarer af de vigtigste Typer af lavere Planter. Det vilde være ønskeligt at faa dette fuldstændiggjort og tillige at faa det suppleret med en Samling Præparater, dels opbevarede i Spiritus, dels tørrede Præparater af Planter, som ikke egnede sig til Opbevaring i Herbarieform. En Del saadanne Præparater fandtes vel i den eksisterende almindelige botaniske Studiesamling, men det var langtfra tilstrækkeligt. Der vilde til en saadan Samlings Tilvejebringelse og Vedligeholdelse i alt Fald kræves Anskaffelse af en Del Glas. Skulde der være Betænkeligheder

ved at knytte en saadan fast Bevilling til en Stilling, som ikke var fast, maatte det fremhæves, at et regelmæssigt systematisk Kursus i Kryptogamer formentlig ikke vilde bortfalde, selv om den Stilling, som han nu indehavde, skulde falde bort. Det skulde endnu bemærkes, at det vilde være af Vigtighed ogsaa for videregaaende Studier, at der gaves Lejlighed til at arbejde med Renkulturer ogsaa paa det planteanatomiske Laboratorium. Saadanne Kulturer fandt i nyere Tid mere og mere Anvendelse ved Studiet af mange forskellige lavere Organismer.

Konsistorium indstillede under 27de Juni 1904 til Ministeriet, at Universitetets Udgiftspost 3. b., den botaniske Have, i Finanslovsforslaget for 1905—1906 søgtes forhøjet med 100 Kr. til Udgifter ved Foredrag over Kryptogamerne, nærmere saaledes, at i det i Anmærkningerne til Finanslovsforslaget optagne Budget for Haven den midlertidige Bevilling forhøjedes med 100 Kr.

Efter at der efter Ministeriets Begjæring under 9de Juli s. A. af Konsistorium var blevet indsendt Oplysninger om Antallet af Tilhørere og Deltagere i Dr. Rosenvinges Øvelser, blev der til Finanslovsforslagets 2den Behandling i Folkethinget stillet Forslag om fornævnte Bevilling, jfr. Rigsdagstidende 1904—1905 Tillæg B. Sp. 254. Forslaget blev vedtaget af Rigsdagen og Beløbet optaget paa Finansloven for 1905—1906.

— Efter Indstilling fra Havens Direktør og Konsistorium bifaldt Ministeriet ved Skrivelse af 3die Juli 1905, „1. at det tillades Portner og Bud ved Haven Bjørkmann, der er aflagt med Bolig og Brændsel, paa Havens Regning at benytte *Kogegas* indtil et Beløb af 20 Kr. aarlig, 2. at det tillades Havens 3 ugifte Medhjælpere, der ligeledes have fri Bolig og Brændsel, paa Havens Regning til et samlet Beløb af 50 Kr. aarlig at benytte *Kogegas* fra et i Medhjælpernes Fælleskøkken opstillet Gasapparat, og 3. at det tillades Beboerne af Medhjælperboligen at benytte Belysningsgas i en i Gangen i Medhjælperboligen anbragt Lampet paa Havens Regning indtil et samlet Beløb af 15 Kr. aarlig, saaledes at de under 1. og 2. nævnte Udgifter afholdes af den under Havens Drift afsatte Konto for Brændsel, medens den under 3. nævnte Udgift af indtil 15 Kr. aarlig afholdes af Havens Konto til forskellige løbende og ekstraordinære Udgifter vedkommende hele Etablissementet, og endelig saaledes at hele denne Ordning træder i Kraft med indværende Finansaar 1905—1906.“

— Ved Skrivelse af 1ste Juli 1905 bifaldt Ministeriet efter Indstilling fra Havens Direktør og Konsistorium, at det tillodes Direktøren at udbetale en *Dagløn af 4 Kr.* til den paa Dagløn arbejdende Gartner, der passede Havens Samling af Orchideer og nu tillige de hidtil af den yngste Medhjælper inden dennes Overtagelse af Arbejder ved den nye Forsøgs-have varetagne Væxthuse.

— Efter Indstilling fra Havens Direktør og Konsistorium bifaldt Ministeriet ved Skrivelse af 23de Maj 1905, at der af Universitetets Konto for ekstraordinære Udgifter for Finansaaret 1904—1905 udbetaltes Arbejdsmand i Haven Peter Petersen et *Gratiale* paa 100 Kr. i Anledning af, at han havde været ansat i Havens Tjeneste i 25 Aar.

3. Det zoologiske Museum.

Fra Etatsraadinde Benedicte Collin har Museet i Oktober 1905 modtaget som *Gave* hele det af hendes afdøde Mand, *Etatsraad Jonas Collin efterladte værdifulde naturhistoriske Bibliothek*.

— Fra Museumsraadet for zoologisk Museum modtog Konsistorium under 3die Februar 1904 et Andragende om, at der maatte blive indrettet *Opvarmning i Museets* i Universitetsbygningens Kjælder værende *Hvalsamling* ved Hjælp af en Varmeledning fra Universitetets nye Varmeapparat i Stedet for ved Hjælp af de yderst uhensigtsmæssige Kakkellovne.

Museumsraadet oplyste, at Hvalsamlingen var anbragt udenfor den egentlige Museumsbygning i Kjælderen under Universitetets Festsal, i to Rum (en mindre Forstue og en stor Hovedhal). Det førstnævnte Rum opvarmedes sjældent, kun paa strænge Frostdage, det store Rum opvarmedes kun de to Dage om Ugen, da Museet var offentlig tilgængeligt. Opvarmningen skete ved Hjælp af temmelig gammeldags, ret brøstfældige Kakkellovne; én saadan fandtes i Forstuen, to i det store Rum, men begge i samme Ende af dette, en paa hver Side af Indgangen fra Forstuen. Der blev kun fyret op i disse Søndag og Onsdag Morgen; men det overordentlige store Rum opnaaede aldrig at blive egentlig opvarmet; kun i Nærheden af Indgangen, hvor Straalevarmen gjorde sig gjældende, blev der taalelig varmt. Som Følge heraf opholdt de to Opsynsmænd sig derfor ganske naturlig helst her, og Tilsynet i den modsatte Ende af Rummet var udsat for at blive forsømt. Netop i denne Samling, hvor Publikum færdedes i meget snevre Passager mellem de frit ophængte og tætpakkede Skeletter — Passagerne var kun afspærrede ved Snore — var et skarpt Tilsyn ret nødvendigt; perifere Skeletdele, som Finger-Enderne af Luffer og desl., vare desværre altfor let udsatte for Molest, naar der var mange Besøgende; og denne Samling kunde glæde sig ved talrigt Besøg, hvilket den fuldtud fortjente som den rigeste og anseeligste i Europa. Værre var det imidlertid, at Fugtigheden aldrig naaede at blive fordreven ved den nuværende, yderst tarvelige Opvarmning; flere Skeletter led derfor af Skimmel, et enkelt Pragtstykke — en Hovedskal af Kæmpehval — havde man maattet gennemtrænge med Sulimatopløsning, efter at man forgjæves gjentagne Gange havde forsøgt Afvaskning med Spiritus. Endvidere virkede sikkert den stadige Skiften af Raakulde og Opvarmning uheldigt, især paa de Skeletter, som vare nærmest ved Indgangen. Og hvad enten det var denne Temperaturvexlen eller Fugtighed alene, der var Aarsag dertil, led denne Samling i allerhøjeste Grad af den Ulempe, at Staaltraadene, hvormed Skeletdelene holdtes sammen, rustede over. Denne Ulempe, som i den egentlige Museumsbygning var ganske underordnet, var her en stadig Plage; det var næsten ugjærligt at holde disse Skeletter i fuldkommen Orden. Dertil kom, at Trækket i Skorstene aabenbart hyppigt var utilstrækkelig; Røg og Kulos vare i hvert Fald desværre ikke sjældne og bidroge ikke blot til at genere Publikum, men ogsaa til at sværte Skeletterne og Lokalet. Endelig turde den nuværende Opvarmning være mere brandfarlig, end heldigt var; dertil skulde anføres, at der i nogle

Rum ved Siden af Samlingen fandtes de Kuloplag, hvorfra Kakkelovnene bleve forsynede.

Det syntes saaledes at være al Anledning til at søge en Ændring i Opvarmningen tilvejebragt. En saadan kunde efter Ingeniør Danstrups Sigende ikke bringes i Stand i Forbindelse med den nu tilendebragte Omdannelse af Museumsbygningens Varmeapparat; Hvalkjælderens Afstand fra Museet og Niveauforskjel fra dette og andre Forhold udelukkede en Opvarmning fra Museets Kjedel. Derimod kunde Hvalkjælderens tilligemed dens Forstue opvarmes ved Hjælp af Rørledninger fra Universitetsbygningens nye Varmeapparat. Disse Ledninger burde da forsynes med 4 Ribbe-Ovne, dækkede af Skærme, i det store Hovedrum, 2 for den ene Ende af Salen og 2 for den modsatte, paa de nuværende Kakkelovns Plads; dertil 1 Ribbe-Ovn i Forstuen paa dennes Kakkelovns Plads. Et saadant Apparat vilde kunne anbringes, uden at den i Forvejen overordentlig knebne Plads blev indskrænket (snarest vilde der vindes lidt Plads i Nærheden af Indgangen), og uden at man behøvede at foretage nogen gennemgribende eller bekostelig Omflytning; intet af de kolossale Skeletter, der nu blev baarne dels af svære Jernstativer, indskruede i Loftet, dels af Stativer, der ere indmurede i Betongulvet, behøvede at flyttes; hele Anlægget vilde overhovedet kunne udføres, uden at Samlingens Ordning forandredes væsentlig, endog uden synderlig midlertidig Forstyrrelse. Der vilde herved vindes en stadig Temperatur, jævnt fordelt i det hele store Rum; Fugtigheden vilde forsvinde og dermed formentlig baade Skimmeldannelsen og Gjennemrustning af Staaltraadene; ved at Temperaturen blev forhøjet noget paa Museets Aabningsdage vilde baade Besøgende og Opsyn for Fremtiden ikke have Grund til at klage; man vilde undgaa Røg og Kulos, formentlig formindske Brandfare, og det vilde blive lettere at kunne benytte denne Del af Museet i videnskabeligt Øjemed; for Tiden var et nogenlunde langvarigt Ophold i denne Samling ved Vintertide nærmest sundhedsfarligt.

Konsistorium anbefalede i Skrivelse af 5te Marts 1904 til Ministeriet Museumsraadets Andragende og paa Finanslovforslaget blev paa Universitetets Udgiftspost 9. a. 2., Hovedstandsættelser, opført et Beløb af 6175 Kr. til Installationen af et Varmeapparat i Hvalsamlingens Lokaler og Beløbet paa Udgiftspost 9. b. 2., Brændsel m. m., forhøjet med 350 Kr., jfr. Rigsdagstidende 1904—1905 Tillæg A. Sp. 1063—66. Forslaget blev vedtaget af Rigsdagen og Beløbene optagne paa Finansloven for 1905—1906.

Under 8de Juni 1904 indsendte Museumsraadet til Konsistorium et Andragende om Forhøjelse af Museets Fællesudgifter med 120 Kr. aarlig til *Anskaffelse af en Telefon* (Forretningstelefon).

Museumsraadet anførte som Hovedgrund til Andragendet, at megen Tid vilde kunne spares og meget Skriveri kunde undgaaes for de enkelte Afdelingers Bestyrere, ganske særligt for Raadets Formand, i Anledning af mangfoldige, forskelligartede Forretninger, der til Stadighed forefaldt paa Museets Vegne. For Raadets Formand var det en ligefrem Nødvendighed jævnlig at benytte Telefon; som Forholdene vare, maatte man imidlertid for at benytte den nærmeste Telefon forlade Museet og hver

Gang betale for Brugen. Dernæst vilde Museet i ganske anderledes Grad kunne anvende Portneren, som tillige besørgede Museets Budtjeneste, til nødvendige Arbejder og til Tilsyn indenfor Museets Vægge; som Forholdene vare, maatte han ofte i Timevis være borte fra Bygningen for at besørg saadanne Ærinder i Byen, som ellers kunde afgjøres ved Telefon: Bestillinger hos forskellige Haandværkere, paa Glasværk, Spritfabriker, hos Forhandlere af de forskellige Materialier, som Museumsgjenstandenes Præparation, Opstilling eller Forsendelse fordre o. s. v. Endelig vilde det i flere Tilfælde være hensigtsmæssigt at kunne sætte sig i telefonisk Forbindelse med Steder ude omkring i Landet, f. Ex. naar der fra Udgravninger i Moser og ved Teglværker meldtes om Fund af Dyrelevninger, og man kunde ønske at sikre sig Fundet i fuldstændig Stand, eventuelt at standse Arbejdet, til sagkyndig Bistand kunde naa til Stedet, eller naar der indløb telegrafisk Meddelelse om Stranding af sjældne eller ukjendte Fiske eller Hvaler, eller i andre lignende Tilfælde, hvor det gjaldt om hurtig at skaffe Oplysninger og træffe Afgjørelse om Erhvervelser.

Efter Konsistoriums Indstilling i Skrivelse af 28de Juni 1904 blev paa Finanslovsforslaget for 1905—1906 Universitetets ordinære Tilskud til Museet foreslaaet forhøjet med 120 Kr., jfr. Rigsdagstidende 1904—1905 Tillæg A. Sp. 1041—44. Forslaget blev vedtaget af Rigsdagen og Beløbet optaget paa Finansloven for 1905—1906.

4. Det Ferskvands-biologiske Laboratorium ved Furesøen.

Fra Laboratoriets Leder, Dr. phil. C. Wessenberg-Lund modtog Konsistorium under 20de April 1904 et Andragende om, at den til Laboratoriets Drift bevilgede Sum, stor 1300 Kr., maatte blive forhøjet med 500 Kr. aarlig for derfor at kunne paabegynde fysisk-kemiske Undersøgelser i vore Søer, samt at det ham personlig tildelte Honorar 1500 Kr. maatte blive forhøjet med 1000 Kr. aarlig; de 500 Kr. ønskedes særlig anvendte til Løn for den Kemiker eller Fysiker, som skulde assistere ved Undersøgelsen og udføre Analyserne.

Han haabede at kunne gaa ud fra, at den paa Finansloven for 1904—1905 opførte Bevilling til en biologisk Station ved Furesøen, stor 2800 Kr. (Drift 1300 Kr., personlig Bidrag 1300 Kr.), var at betragte som ordinær og vedvarende, og gav følgende Oversigt over Laboratoriets Arbejder og Begrundelse af Ansøgningen om forhøjet Tilskud.

Laboratoriets Virksomhed.

A. Videnskabelige Undersøgelser. Han forudskikkede den Bemærkning, at han i Hovedarbejderne over vore Søers Bundarter og Plankton absolut ikke havde tilstræbt at levere en udtømmende Behandling af det foreliggende Æmne; han havde med Forsæt anlagt Undersøgelserne paa en bred Basis og skudt de mere specielle Detailundersøgelser ud til et senere Tidspunkt; hans Formaal havde været at tilvejebringe de store mere omfattende Overblik, paa Basis af hvilke saa vel andre som han selv kunde udføre mere indgaaende Studier. I Betragtning af, at Kjendskab til vore Søer, deres mikroskopiske Fauna og

Flora inden Laboratoriets Oprettelse var meget ringe, og mindre end i de fleste andre europæiske Lande, fandt han det unaturlig at paabegynde mere dybtgaaende Undersøgelser paa et enkelt og som Følge deraf ogsaa meget begrænset Felt. I Overensstemmelse med hans Forslag til Oprettelsen af Laboratoriet havde han endvidere bestræbt sig for saa vidt mulig at inddrage Landets samtlige Egne i Undersøgelsen. Om end selvfølgelig Egnen om Frederiksdal var den, hvori det meste Arbejde var udført, havde han dog paa talrige Rejser undersøgt den største Del af Landets Søer, og i ikke mindre end $2\frac{1}{2}$ Aar havt regelmæssige Undersøgelser i Gang i 9 Søer, beliggende fra Limfjorden og til Silkeborgterrænet og fra Esromsø til de sydsjællandske Søer.

Undersøgelserne vedrørte dels Søernes Bundarter, dels deres Plankton. Et Overblik over Laboratoriets videnskabelige Virksomhed erhvervedes gennem en Fremstilling af de publicerede Arbejders Indhold. I Aaret 1900 udkom: Von dem Abhängigkeitsverhältniss zwischen dem Bau der Planktonorganismen und dem specifischen Gewichte des Süswassers. Biolog. Centralblatt T. 20 Pag. 606—619 og 644—656. I dette Arbejde paaviste han, at mange Planktonorganismer i Aarets Løb regelmæssig forandre deres Form, og gik ud fra, at Aarsagerne hertil maatte søges i regelmæssige Forandringer i det omgivende Medium. Fænomenets Almengyldighed, der nu var almindelig anerkjendt, var før Arbejdets Fremkomst ikke kjendt. Det var blevet meget benyttet og fandtes omtalt i den allerstørste Del af de følgende Aars Arbejder over Ferskvandsplankton, alle hans Iagttagelser vare blevne bekræftede af senere Undersøgere. Utilstrækkelig fysisk-kemisk Uddannelse bevirkede, at han ikke kunde føre Undersøgelsen til Ende, og at han paa et enkelt Punkt greb noget fejl. Fysikeren Ostwald havde givet en fyldigere og rigtigere Opfattelse af Fænomenet, men ydede hans Undersøgelser fuld Anerkjendelse.

I Aaret 1901 udkom Studier over Søkalk, Bønnemalm og Søgytje i danske Indsøer med 3 Tavler og engelsk Resumé, Meddel. fra Dansk geolog. Forening Nr. 7, P. 1—180. Inden dette Arbejde publiceredes, havde man intetsomhelst Kjendskab til vore Søbundsaflejringer, ligesom Kjendskabet til disse overalt var meget mangelfuldt. Der blev givet en Fremstilling af Maaden, hvorpaa Kalkaflejringerne opstaa, og herhjemme paavistes for første Gang store Characekalkaflejringer; Begrebet Sømergel blev ved disse Undersøgelser vistnok mere forstaaeligt. Endvidere fremgik det af Arbejdet, at Planktonet indgaar som et vigtigt Led i alle dybere Søbundsaflejringer, og Klassifikationen af disse paa Basis af Planktonbestandelene forsøgte. Recente Diatomeejordaflejringer bleve herigennem for første Gang nærmere paaviste og undersøgte. Endelig paavistes for første Gang herhjemme Sømalmes eller Brunjernstensaflejringer i vore Søer, og det lykkedes ham at levere et Bidrag til disse Aflejringers Opkomst; disse Bidrag syntes efter Undersøgelser, der for Øjeblikket foregik i Udlandet, ikke at være uden Betydning for Forstaaelsen af Sømalmens Genese. Undersøgelserne over Kalkaflejringerne vare bleven fuldt bekræftede af Passarge, hvis Arbejde udkom kort efter. Dr. Wesenberg-Lunds Opfattelse af Nutidsgytjernes Dannelse var bleven tiltraadt af

Holmboe efter Studier over Fortidsgytjer. Iøvrigt havde Professor Hampus v. Post, Grundlæggeren af Søbundsundersøgelserne, ydet hans Undersøgelser sin uforbeholdne Anerkendelse.

I 1902 udkom *Sur l'existence d'une faune relicté dans le lac de Furesø*, Academie Royale des sciences et des lettres de Danemark. Bull. de l'année 1902 Pag. 257—303. Ved denne Undersøgelse blev den næppe uvigtige Kjendsgjerning godtgjort, at den Fauna af marine Istidsdyr, som var bleven funden i norske, svenske og nordtyske Søer, ogsaa fandtes her i Landet. For første Gang paavistes *Mysis relicta*, *Pallasiella quadrispinosa* og *Pontoporeja affinis*. Samtidig fremsattes en Opfattelse af Reliktfaunaen og Relikternes Betydning i geologisk Henseende, der kjendelig afveg fra tidligere Anskuelser. Denne Opfattelse var blandt andet tiltraadt af F. A. Forel. I 1903 udkom *Sur les Aegagropila Sauteri du lac de Sorø*, Academie Royale des sciences et des lettres de Danemark. Bull. de l'année 1903 P. 167—204. Han søgte i dette Arbejde at levere et Bidrag til denne mærkelige Alges Metamorfose og gav en Forklaring paa visse meget ejendommelige, hidtil uforstaaede Faser i dens Udvikling. I 1904 udkom den specielle Del af det Hovedværk, hvormed han endnu før Laboratoriets Oprettelse havde syslet, og som i de forløbne Aar havde taget den største Del af hans Tid. Det havde Titlen Studier over de danske Søers Plankton Specielle Del Tom I. Text og Bilag 8 Kort, 10 mikrofotografiske Tavler, og 9 Planktonstabeller, og med et omfattende engelsk Resumé, Kvart (Text 223 Sider). Det var udgivet paa Carlsbergfondets Bekostning; til de botaniske Afsnits Vedkommende havde Mag. sc. E. Larsen ydet Bistand. Med Hensyn til Værkets Plan skulde henvises til Indledningen og kun fremhæves, at, inden dette Arbejde udkom, havdes saa at sige intet Kjendskab til vore Søers Plankton, nu var Kjendskabet i hvert Fald ikke mindre end i andre Lande; over Halvdelen af de ca. 150 omtalte Planktonorganismer vare aldrig før fundne her i Landet. Han haabede, at man i Fremtiden vilde indrømme, at der paa adskillige Punkter var leveret ikke uvigtige Bidrag til en hel Del Planktonorganismers Biologi. Iøvrigt var dette kun den mindste Del af Planktonundersøgelserne, der her var publiceret, til Arbejdets anden, almindelige Del, som han haabede skulde udkomme om ca. 2 Aar, var den langt overvejende Del af de talrige Figurer tegnede, en stor Mængde variationsstatistiske Forarbejder udførte og flere Kapitler skrevne. Denne Del vilde særlig omhandle de i Arbejdet 1900 omtalte Temporalvariationer og vilde desuden levere Bidrag til vore Søers almindelige Naturhistorie.

De talrige Ekspeditioner i Landets forskellige Egne havde selvfølgelig givet Anledning til mange Iagttagelser af meget forskellig Natur. Paa Basis af disse vilde der senere foreligge mindre Arbejder over Diatomernes Hvilestadier, en for vor Fauna ny Planarie (*Dendrocoetum punctatum*) og dens Biologi, et Bidrag til Vadernes Biologi samt mindre Iagttagelser over Vandinsekter. Hvert Aar i de forløbne 4 Aar var der gjort Optegnelser vedrørende Isforholdene ved vore Søer, Isdannelse etc., men disse Undersøgelser maatte fremdeles fortsættes i adskillige Aar. Under hans Planktonstudier viste det sig snart, at der i

høj Grad tiltrængtes Undersøgelser over vore arktiske Søers Plankton. Det lykkedes ham gennem Adjunkt Sæmundsson i Reykjavik og gennem Provst Arni Jonsson i Skutustöðum at faa Planktonundersøgelser satte i Gang paa Tingvallasøen og Myvatn. Samtidig fik han gennem Adjunkt Sæmundsson talrige Planktonprøver paa mindre Søer. Paa Tingvallasøen vare Indsamlingerne sluttede, paa Myvatn derimod endnu ikke. Det meget righoldige og yderst værdifulde Materiale haabede han at faa færdig og bearbejdet i Løbet af dette Aar; hermed vilde Island være draget med ind i de regelmæssige Planktonundersøgelser, og det første mere omfattende Kjendskab til arktisk Plankton være bragt til Veje.

Inden Laboratoriet oprettedes, havde han paabegyndt et større Arbejde over Rotiferernes Forplantningsforhold og over Hannernes anatomiske Bygning. Der forelaa 8 store Kwarttavler med anatomiske Figurer af Hannerne. Ved Laboratoriets Oprettelse blev Arbejdet lagt til Side, dels fordi han fandt det urigtigt som Leder af Laboratoriet at give den væsentlige Del af sin Tid til et Arbejde af en saa speciel Natur, dels fordi han gennem Opgaver af den Beskaffenhed formentlig ikke vilde kunne dokumentere Laboratoriets Berettigelse; saasnart hans Planktonundersøgelserns anden Del var afsluttet, ønskede han dog at gjøre dette Arbejde færdig. Han havde her iøvrigt mod sine Ønsker dvælet ret udførligt ved sine hidtidige Undersøgelser og paavist, dels det vigtigste nye, de havde bragt, dels hvad de følgende vilde bringe; han havde endvidere henvist til Udlandets Domme over de publicerede Undersøgelser.

Han havde anset det for nødvendigt at gjøre dette, paa Grund af den meget ildesindede og overmaade ensidige Kritik, som herhjemme var bleven hans Arbejder til Del af Personer, hørende til en bestemt Retning indenfor vort naturvidenskabelige Samfund. Han havde aldrig besvaret denne Kritik, dels fordi han fandt, at Formen, hvori den fremsattes, overflødiggjorde dette, dels og navnlig, fordi han var gaaet ud fra, at naar man som ung ansattes i en for videnskabeligt Arbejde saa gunstig Stilling som Leder af nye Undersøgelser over et stort og herhjemme udyrket Felt, var man for forpligtet til ikke at spille sin Tid med at imødegaa en Kritik fremkommen over Ungdomsarbejder, udførte forud for den Tid, da Ledelsen af disse Undersøgelser blev en overdragen, men at give al sin Tid og al sin Kraft til at dokumentere disse Undersøgelserns Existensberettigelse. Om end han som ældre meget vel kunde se de Fejl, der klæbede ved disse Ungdomsarbejder, turde han maaske dog bemærke, at de angrebne Arbejder alle vare blevne meget benyttede i Udlandet, dér anerkjendende omtalte, og at Resultaterne vare gaaede over i Udlandets største Lærebøger. Saa-fremt Bevillingsmyndighederne maatte ønske en Dokumentation af, hvad han her havde skrevet, var en saadan altid til Disposition.

Undersøgelser, der burde paabegyndes. Det havde af forskellige nærliggende Grunde været ham umuligt at sætte Undersøgelser i Gang, der helst burde være udførte sammen med de allerede paabegyndte. Han skulde særlig fremhæve: nøjagtige Opmaalinger af vore Søer og Udarbejdelse af Dybdekort, fysisk-kemiske Undersøgelser over Søvandet, en indgaaende og sammenfattende Bearbejdelse af Dyre- og Plantelivet i

Littoralzonen, navnlig med Henblik paa epifytiske Samfund, Plantebælternes Optræden og Udbredning, Planktonets bathymetriske Udbredning o. a. m.

Af disse Undersøgelser tiltrængtes ganske særlig de fysisk-kemiske. Det vilde af hans Bundundersøgelser fremgaa, at Mangel paa saadanne for dette Arbejdes Vedkommende havde været meget følelige, og de vilde føles som et endnu større Savn i hans Planktonstudiers almindelige Del. Med Rette fremhævede Videnskabernes Selskabs Censurkomité (se Overs. Vid. Selsk. 1903 Nr. 3 P. 60), at man ogsaa i Arbejdets specielle Del stærkt havde savnet kemisk-fysiske Undersøgelser. Paa Grund af utilstrækkelig kemisk-fysisk Uddannelse kunde han ikke selv udføre disse Undersøgelser, og for at kunne sætte dem i Gang maatte der ydes ham Assistance. Han skulde gjøre opmærksom paa, at Undersøgelser af denne Natur overalt i Udlandet gik Haand i Haand med Planktonundersøgelserne og Studier over Søbund; han henviste særlig til F. A. Forels, Knauthes o. a. Studier.

Det var en selvfølgelig Sag, at den, hvis Formaal det var at studere Organismernes Levevis og Afhængighed af ydre Forhold, umuligt i Længden kunde undvære Oplysninger om disse ydre Forhold, særlig Søvandets Temperatur, dets kemiske Beskaffenhed, Lysforhold etc. Det var i Betragtning heraf, at han ansøgte om, at den til Undersøgelserne bevilgede Sum, stor 1300 Kr., maatte blive forøget med aarligt 500 Kr., der ganske væsentlig skulde anvendes som Løn for den kemisk-fysiske Assistance. Undersøgelserne maatte i hvert Fald strække sig over nogle Aar. At han ikke søgte den for et bestemt Aaremaal, havde sin Grund i, at han ikke kunne skjønne rettere, end at Undersøgelserne her, som i alle andre Lande, altid vilde paakræve kemisk-fysisk Assistance. Dog anmodede han om, at hvis Summen blev bevilget, i visse Aar, hvor de kemisk-fysiske Undersøgelser ikke vilde kræve den helt brugt, maatte bruge en Del til Assistance ved Indsamling og Bestemmelse af visse Dyr- og Plantegrupper, hvis Systematik han næppe selv fik Tid til at sætte sig ind i. At udrede Pengene af det forhaanden værende Annuum var umuligt. Man vilde af Publikationerne forstaa, at Stoffet til alle Undersøgelserne var hentet paa hans talrige Rejser, der ikke kunde være billige paa Grund af den store Bagage og den stadige Brug af Baade og Vogne. Endvidere var det for et Laboratorium paa Landet nødvendigt at være velforsynet med Bøger; de talrige Indsamlinger krævede et stort Glasforbrug og Laboratoriets isolerede Beliggenhed gjorde Assurancerne meget høje. Til disse Udgifter, der ikke kunde nedsættes, medgik den største Del af det bevilgede Beløb.

B. Laboratoriets Virksomhed overfor de Studerende. Efter hans Forslag var der, i de Aar Laboratoriet havde bestaaet, anvendt indtil 200 Kr. aarlig af den bevilgede Sum, for at Studerende kunde faa Lejlighed til gratis at studere ved Laboratoriet. Han havde i Overensstemmelse med den oprindelige Plan kun modtaget saadanne Studerende, som han kunde formode vare i Stand til selvstændigt Arbejde, og som havde sat sig bestemte Opgaver. Formaalet med hans Forslag var først og fremmest at give de Studerende Lejlighed til at studere Naturen i Naturen selv og dér lade dem prøve deres Kræfter; endvidere nærede han det Haab, at

selve Studiet af Ferskvandets Fauna og Flora skulde kunne fremmes ved de Studerendes Studier. I de forløbne Aar havde der saa godt som altid i Tiden fra Maj til September hvert Aar opholdt sig én eller to Studerende ved Laboratoriet; Erfaringen lærte snart, at der kun med Vanskelighed kunde være mere end to ad Gangen. Der havde ialt været 19 Besøg af 11 Studerende; 2 havde besøgt Laboratoriet 3 Gange, 3 havde besøgt det 2 Gange, Resten kun 1 Gang, 8 af de Studerende vare Zoologer, 3 Botanikere, 9 vare mandlige og 2 vare kvindelige Studerende. De havde arbejdet med følgende Dyre- og Plantegrupper: Ostracoder, Copepoder, Infusionsdyr, Planarier, Oligochæter, Mollusker, Daphnier, Billelarver, Characeer, Planktonalger, Chlorophyceer, Phycomyceter. Han havde ofte følt sig slaaet over den forbausende Udholdenhed og Energi, hvormed de Studerende havde arbejdet; direkte Undervisning havde han aldrig ydet dem; han havde anvist dem gode Lokalteter, givet dem enkelte Vink, men iøvrigt ganske overladt dem til dem selv; paa de talrige Ekursioner, han havde foretaget med dem, havde han foreslaaet Arbejdsmethoder etc. Iøvrigt vare hans Bestræbelser gaaet ud paa netop at faa dem til at arbejde selvstændigt, og havde med Hensyn til Arbejdstid etc. i enhver Henseende rettet sig efter deres Ønsker. For den omtalte Sum havde de havt alt frit (Kost, Logi, Kemikalier, Assistance ved Roning, Rejser, hvor det havde været nødvendigt etc.). Af de Besøgende, der havde besøgt Laboratoriet, havde ikke mindre end 3 for deres Undersøgelser erholdt Universitetets Guldmedaille.

Studiet over Ferskvandets Fauna og Flora var ved de Studerendes Arbejde blevet befordret langt over Forventning. Ved Mag. sc. Søren Jensens Arbejde over Ostracoder og Copepoder var den danske Fauna, der ikke var undersøgt siden O. F. Müller, bragt op til henholdsvis 47 og 35 Arter. Undersøgelserne over Ostracoderne blev efter hans Død udgivne af Dr. Meinert og Dr. Wesenberg-Lund (Vid. Medd. Nat. For. 1904 p. t. 3 Tavler), Copepoderne vilde blive udgivne om kort Tid. Ved Stud. mag. Ditlevsens Arbejder over Ferskvandets Oligochæter blev Artsantallet bragt op til ca. det dobbelte. Undersøgelserne vilde udkomme om kort Tid i Zeitschr. f. wiss. Zool. Over andre Grupper vare Arbejder under Forberedelse og delvis deres Fuldendelse nær; dette gjaldt særlig Slægterne *Donacia*, *Characeer*, *Phycomyceter* og *Planarier*. Naar han omtalte alle disse Undersøgelser her, var det, fordi den langt overvejende Del af Materialet til disse var indsamlet i Laboratoriets nærmeste Nærhed og under Opholdet ved dette, for en Del paa Ekursioner sammen med ham.

Fra de Studerendes Side havde han ofte faaet Anmodning om at begynde et Kursus med regelmæssig Undervisning i Sommermaanederne; man havde særlig ønsket anatomisk-biologiske Oplysninger om Plankton eller forskellige litorale Dyregrupper. Han havde hertil maattet svare nej, ikke saa meget af Mangel paa Lyst, som af Mangel paa Tid og Plads. Laboratoriet var, som det var for Øjeblikket, afgjort for lille til et saadant Kursus; tilmed havde det vist sig, at det kun i varme Somre var et godt og sundt Opholdssted, i kolde fugtige Somre var det desværre afgjort usundt.

Personlige Forhold. Til Slutning skulde han motivere sin Anmodning om, at det ham i sin Tid bevilgede personlige Tilskud, stort 1500 Kr., maatte blive forøget med 1000 Kr. aarlig. Da han i sin Tid søgte om 1500 Kr., var det fordi daværende Professor Lütken, som varmt interesserede sig for ham og hans Planer, raadede ham til for at lette Planernes Gjennemførelse at sætte Anmodningen om personligt Bidrag til det mindst mulige. Da han den Gang havde det Smithske Stipendium paa 1000 Kr. og var Underredaktør ved Salmonsens Lexikon med en Indtægt af ca. 350 Kr., vilde hans samlede Aarsindtægt, hvis han søgte om 1500 Kr., dog kunde blive ca. 2900 Kr. I 1902 slap det Smithske Stipendium op, han havde da havt det i 6 Aar. I det derpaa følgende Aar hjalp Carlsbergfondet ham med en Bevilling paa 1000 Kr. en Gang for alle. Da det derpaa viste sig, at han mod nogle Timers dagligt Arbejde kunde faa Ansættelse som Zoolog ved de internationale Havundersøgelers danske Afdelings Planktonafdeling, og denne Plads lønnedes med 1000 Kr., søgte han og fik denne; den bevilgedes paa 3 Aar og vilde udløbe om 1½ Aar. Han havde bestræbt sig for, at dette Arbejde, der desværre kun i ringe Grad vedrørte hans egne Undersøgelser, ikke skulde virke hæmmende paa disse. Det noget forcerede Arbejde, der blev Følgen heraf, havde desværre ikke været gavnligt for hans Helbred, der i de to sidste Aar ikke havde været tilfredsstillende. I de Aar, han havde været Leder af Laboratoriet, havde hans Indtægt altid været under 3000 Kr.; for at hans Familie og han kunde leve og paa Grund af den almindelige Fordyring af alle Livsformødenheder, flyttede han fra København til Lyngby, hvor Huslejen var noget billigere. Enhver, der kjendte Maaden, hvorpaa hans Undersøgelser vare anlagte, vilde kunne forstaa, at han ikke kunde paatage sig Skoletimer. Den første og afgjørende Betingelse for, at Undersøgelserne, der anstilledes ude i Naturen, skulde kunne give Resultater var, at den, der skulde udføre dem, var Herre over sin Tid. Han bestred ikke, at han ved Foredrag og populariserende Arbejder vilde kunne bringe sine Indtægter lidt op, han havde dog, for at faa sine Planktonundersøgelser afsluttede, maattet afholde sig herfra i de senere Aar.

Naar han saa stærkt lagde Vægten paa, at han ogsaa i de følgende Aar maatte have sin Tid ubeskaaren, var det af følgende Grunde. Ved Carlsbergfondets store Imødekommenhed og Liberalitet var det lykkedes ham at faa den store og kostbare Planktonundersøgelser specielle Del publiceret; Arbejdets anden Del, der dels indeholdt de Formforandringer, Planktonorganismernes i Aarets Løb undergaa, dels Kap. af mere almindeligt Indhold skulde ligge færdigt om to Aar. Vistnok for en Del fremkaldt af hans i 1900 publicerede Arbejde, var der i Udlandet fremkommet en meget stor Litteratur over Planktonorganismernes Formforandringer; skulde hans Stilling pekuniært set blive en saadan, at han ikke kunde arbejde med fuld Kraft paa disse Undersøgelser, da vilde andre publicere alt hans Materiale, hvortil alle Tegninger laa fuldt færdige, og hvortil alle Maalinger vilde være tilendebragte i Løbet af Sommeren. Samlet vare Plankton-

undersøgelserne 1ste og 2den Del ham bekjendt en af de størst anlagte og omfangsrigeste Undersøgelser, der herhjemme i lang Tid var fremkommen paa det zoologisk-botaniske Omraade; han vilde finde det unødvendigt haardt og i al Almindelighed uheldigt, om det ikke maatte blive ham forundt at føre Undersøgelsen til Ende. Det var endvidere hans Agt, saasnart dette var sket, at lade sine Rotiferunderundersøgelers 2den Del udkomme.

Det ferskvands-biologiske Laboratorium havde altsaa nu virket i 4 Aar, det var hans Haab, at man vilde indrømme ham, at Kjendskab til vore Søer, saavel i geologisk som i botanisk og zoologisk Henseende, i disse 4 Aar var fremmet betydeligt. Alt, hvad der dog endnu var naaet, var kun de store Overblik, og hvad Søernes kemiske, thermiske og øvrige fysiske Forhold angik, manglede Kjendskabet hertil endnu næsten ganske. Naar først en Gang de herhenhørende Oplysninger vare tilendebragte, kunde det mere dybtgaaende Specialarbejde af de begrænsede Samfund eller af de enkelte Organismers Biologi tage deres Begyndelse.

I de allerfleste Lande var der oprettet ferskvands-biologiske Stationer; for at vi herhjemme ikke skulde staa tilbage, maatte ogsaa den, der her i Landet ledede disse Undersøgelser, kunne ofre dem hele sin Tid og sit bedste Arbejde. Han nærede intet højere Ønske, end at han maatte blive sat i Stand hertil.

Det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet henviste i Erklæring af 10de Maj 1904 til den anerkjendende Udtalelse til Gunst for Dr. Wesenberg-Lund, det i Aaret 1902 havde afgivet; i disse Udtalelser blev fremhævet dels den Betydning, som det af ham ledede og ved hans Initiativ oprettede Laboratorium ved Furesøen havde for Undersøgelsen af vore Farvande saavel som for de Studerende, der stadig søgte dertil, dels hans varme Begejstring for sin Opgave, hans utrættelige Iver og hans fortjenstfulde videnskabelige Virksomhed. Fakultetet fremhævede yderligere, at han senere havde fuldført og offentliggjort dygtige Arbejder: to Afhandlinger, der vare optagne af Videnskabernes Selskab og trykte i dets Oversigter for 1902 og 1903, og ganske særlig det af Carlsbergfonden udgivne Værk „Studier over danske Søers Plankton“. Et af Videnskabernes Selskab nedsat Bedømmelsesudvalg havde over dette afgivet en Betænkning, der ydede Forfatteren fuld Anerkjendelse saavel for Planen for Undersøgelsen som for den ihærdige Flid, med hvilken den var udført, og for de vundne Resultater. Den Mangel, som Betænkningen udtalte, at dette Arbejde ikke var knyttet til tilstrækkelige Oplysninger om Vandets Temperatur og dets kemiske Beskaffenhed, vilde i den fremtidige Fortsættelse formentlig kunne hæves, naar de til Laboratoriets Drift hidtil bevilgede Midler blev forhøjede med det ansøgte Beløb, der netop ønskedes anvendt til fysisk-kemiske Undersøgelser. Denne Forhøjelse anbefalede Fakultetet derfor varmt og ikke mindre varmt, at Dr. Wesenberg-Lund selv opnaaede den Honorarforhøjelse, uden hvilken han næppe — selv med sine yderst beskedne Fordringer til Livet, vilde være i Stand til vedblivende at ofre saa megen Flid og Arbejde paa sine Undersøgelser som hidtil.

Konsistorium sluttede sig i Skrivelse af 16de Juni 1904 til Fakultetets

Udtalelser og anbefalede, under Henvisning til Skrivelse af 14de Juni 1902, jfr. Univ. Aarb. f. 1902—1903 S. 536—40, Dr. Wesenberg Lunds Andragende.

Paa Finanslovsforslaget for 1905—1906 blev Beløbet paa Universitetets Udgiftspost 7. k., til en biologisk Station ved Furesøen, foreslaaet forhøjet fra 2800 Kr. til 4300 Kr., nemlig med 500 Kr. til Assistance ved fysisk-kemiske Undersøgelser og med 1000 Kr. som Forhøjelse af Dr. Wesenberg Lunds Honorar fra 1500 Kr. til 2500 Kr., jfr. Rigsdagstidende 1904—1905 Tillæg A. Sp. 1057—60. Forslaget blev vedtaget af Rigsdagen og Forhøjelsen optagen paa Finansloven for 1905—1906.

— Paa Tillægsbevillingslov for 1904—1905 blev der paa samme Udgiftspost bevilget 400 Kr. til Arbejder ved Anlæg af en lille Baadehavn ved Furesøen, 100 Kr. til en Leje af en Baadeplads sammesteds for 10 Aar og 50 Kr. til Transport til Furesøen af den af Carlsbergfondens Direktion til Laboratoriet skænkede Motorbaad, jfr. Rigsdagstidende 1904—1905 Tillæg A. Sp. 2825—26 og Beretningen om Laboratoriet i 1904—1905.

5. Det mineralogiske Museum.

a. Pladsmangelen i Museet.

Under 31te Maj 1904 meddelte Ministeriet Konsistorium, at det fra Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse, der siden 1892 havde benyttet en Del Rum i Museets Kjælderetage, havde modtaget Underretning om, at disse Lokaler i en nær Fremtid kunde ventes krævede tilbage, da Museet havde Brug for dem, og at der derfor maatte tænkes paa at skaffe andre Rum til den geologiske Undersøgelse. Ministeriet sendte derhos Konsistorium en i denne Anledning indhentet Erklæring fra Professor mineralogiæ, Dr. phil. N. V. Ussing.

Professor Ussing udtalte i denne Erklæring følgende: I den af Professor Johstrup udarbejdede og af Konsistorium under 13de August 1887 indsendte Betænkning om Organisation af geologiske Detailundersøgelser i Danmark — i Overensstemmelse med hvilken den geologiske Undersøgelsesinstitution oprettedes ved Finanslovene for 1888—89 og 1889—90 — var det fremhævet, at der i den udkastede Plan til en ny Bygning for mineralogisk Museum var reserveret de fornødne Arbejdsrum for det Tilfælde, at en detailleret geologisk Undersøgelse af Danmark kom i Gang. Det var herved forudsat, at dette Arbejdes Omfang og Varighed blev saadan, at det tilendebragtes i 20 Aar ved en aarlig Bevilling af ca. 20000 Kr., og at den nye Institution skulde være nøje knyttet til Universitetets mineralogiske Museum.

I Efteraaret 1892 blev den ny Museumsbygning færdig, og den geologiske Undersøgelse, som indtil da havde benyttet et lejet Lokale, flyttede ind i 6 mindre Værelser i den ny Bygningens Kjælderetage. Af disse 6 Værelser skulde dog det ene tillige benyttes af Museet til andet Brug.

Allerede ved Museets Indflytning i 1893 og 1894 viste der sig den Ulempe, at der var for lille Plads til Undervisningsbrug og nogen Mangel

paa Magasinrum og Skuffedarier. Professor Johnstrup fremhævede i den Anledning overfor ham gjentagne Gange, at det i Planen for Bygningen havde været nødvendigt at tage Hensyn til, at Kjælderlokalerne med de dér anbragte, ældre Skuffedarier, vilde staa til Disposition for Museets almindelige Formaale, naar den geologiske Undersøgelses 20 Aar vare gaaede.

Efter Professor Johnstrups Død overgik i Foraaret 1895 Ledelsen af den geologiske Undersøgelse til en Kommission; det tidligere forudsatte Samarbejde med Museet i Henseende til Samlinger m. m. — altsaa det Forhold, der havde gjort det ønskeligt, at den geologiske Undersøgelse skulde have Lokale i Museumsbygningen, — faldt bort, og den geologiske Undersøgelse udvidedes, saaledes at der midlertidig maatte overlades den noget mere Plads, ialt 7 Værelser. I Sammenhæng med Forhandlingerne herom meddelte Medlemmer af den daværende Kommission ham, at man var betænkt paa ved passende Lejlighed at søge andet Lokale.

Da det maatte betragtes som paalagt Museet — om end under andre Forudsætninger — at skaffe den geologiske Undersøgelse Arbejdsrum indtil 1908, havde han trods den stedse føleligere Pladsmangel ment, saavidt det paa nogen Maade var muligt, at burde undgaa at henvende sig til Ministeriet om nogen Forandring i Forholdene før den Tid. Efter at nu Kommissionen havde fremsendt Forslag om at erholde et større Lokale andetsteds og derved skaffe Museet Mulighed for at benytte Bygningen i dens hele Udstrækning allerede inden 1908, skulde han ikke undlade at gjøre Rede for den Betydning, en saadan Ordning vilde have for Museet.

De Punkter, hvor der for Museets Vedkommende forelaa særlig trykkende Pladsmangel, angik Lokalerne til Undervisning samt Skuffedarier, og begge Dele vilde kunne afhjælpes ved Kommissionens Forslag.

Af Lokaler til Undervisningen besad Museet kun ét, nemlig Auditoriet; denne Sal i Forbindelse med et ved Siden af den liggende, lille Arbejds-værelse maatte rumme alt Forelæsningsmateriel, Studie- og Øvelsessamlinger, og i den maatte ikke alene alle Forelæsninger og Examinatorierne foregaa, men ogsaa „Studiesalarbejdet“, hvor de Studerende selv enkeltvis gennemgik Undervisningssamlingerne, samt endelig de praktiske mineralogiske Øvelser for Polyteknikere. Denne Anvendelse af samme Lokale for flere forskellige Hold af Universitets- og polytekniske Studerende, baade til Forelæsningssal og „Studiesal“ var særdeles upraktisk, og efter at Undervisningen efterhaanden havde maattet udvides paa Grund af de Studerendes tiltagende Antal, vare Vanskelighederne voxede i høj Grad, blandt andet saaledes at Lokalets Benyttelse til Forelæsninger og Spørgetimer gjorde det umuligt at holde Studiesamlingerne tilgængelige og at holde praktiske Øvelser paa hensigtsmæssige Tider for de Hold af Studerende, som skulde gennemgaa Studiesamlingerne og deltage i Øvelserne. Der var derfor i høj Grad Trang til en særskilt „Studiesal“, adskilt fra Forelæsningssalen. En saadan Deling af Lokalerne forefandtes i Virkeligheden ved alle andre herværende, naturvidenskabelige Undervisningsinstitutioner, hvor der var baade mundtlig og praktisk Undervisning. At indrette en saadan Studiesal i de Lokaler, som Museet nu havde til Raadighed, maatte anses for ganske

ugjærlig. Auditoriet selv var forholdsvis lille og turde ikke yderligere formindskes, og al øvrig Plads, Loftsrummet medindbefattet, var beslaglagt af Samlingerne. En Udvidelse med et Studiesal-Lokale ind i den til Auditoriet grænsende Del af Bygningen, som var forbeholdt Universitetets kemiske Laboratorium, vilde for Museet være det heldigste, da derved Auditorium og Studiesal vilde faa en hensigtsmæssig indbyrdes Beliggenhed. Da imidlertid kemisk Laboratorium formentlig ikke kunde afse nogen Plads, blev de for Tiden af den geologiske Undersøgelse benyttede Kjælderlokaler vistnok det eneste Sted, hvor der uden større Bekostning kunde indrettes den tiltrængte Studiesal.

Den geologiske Undersøgelser Lokaler havde for Tiden tilsammen 431 □ Alen Gulvflade, fordelt paa 7 mindre Værelser. Af disse vilde de tre eller fire behøves til Studiesalen med tilhørende Samlinger, da der maatte være Arbejdsplads for 30—40 Elever ad Gangen; af de øvrige Værelser vilde to medgaa til Garderobe og Assistentværelse, og den resterende Plads vilde afhjælpe den ovenfor omtalte Trang til Magasinrum. Med Hensyn til Bekostningerne for Museet, hvis dette skulde tage de 7 Kjælderværelser i Brug paa ovennævnte Maade, maatte det fremhæves, at der i Lokalerne ikke vilde behøves nogen Ombygning; da Museet allerede havde et Antal Skuffedarier (276 Skuffer) staaende i disse Værelser, samt i ét af dem tillige lidt Laboratorieinventar, vilde der kun blive Tale om nogle mindre Nyanskaffelser af Borde, Taburetter m. v. Derimod vilde Udvidelsen nødvendiggjøre en Forhøjelse af Museets Annuum med ca. 420 Kr., nemlig dels de 300 Kr., som Museet nu aarlig modtog fra den geologiske Undersøgelse som Refusion af Udgifter til Opvarmning og Gas til disse Lokaler, dels ca. 120 Kr., som maatte antages at ville medgaa til Renholdelsen af Lokalerne og Forbindelsesgangen til de øvrige Museumsrum.

Ministeriet udbad sig i fornævnte Skrivelse — da det vilde være forbundet med Vanskelighed og forholdsvis stor Bekostning at tilvejebringe Lokaler til den geologiske Undersøgelse andetsteds, og det derfor maatte tages under Overvejelse, hvorledes der kunde skaffes mineralogisk Museum den nødvendige Plads, — en Udtalelse fra Konsistorium, om ikke Universitetets kemiske Laboratorium kunde afse den fornødne Plads til Udvidelse af Museets Lokaler. Ministeriet bad derhos eventuelt overvejet, om det ikke var muligt og tilraadeligt at benytte nogle af Lokalerne i Professorboligen ved Museet, selvfølgelig mod Erstatning til den nuværende Bruger, enten til den geologiske Undersøgelse eller til en Studiesal for Museet.

I den af Konsistorium indhentede Erklæring af 29de Oktober 1904 fra Professor mineralogiæ, Professor Dr. phil. N. V. Ussing gav denne følgende Redegjørelse:

A. En Udvidelse med delvis eller hel Benyttelsen af Professorboligen. Den mineralogiske Professorbolig omfattede 5 Værelser og Kjøkken i Stueetagen, og 4 Værelser, hvoraf dog det ene var meget lille, paa 1ste Sal. Desuden fandtes i Kjælderen et Vaskerum, og nogle Smaarum til Pige-kammer, Brændsel og Viktualier. Som Forholdene vare, kom Boligen delvis Museets Pladsforhold til gode, idet alle Kontorforretninger og en Del af hans videnskabelige Arbejder vare henlagte til den, ligesom den

ogsaa var Opbevaringssted for en Del Arkivsager. Til disse Øjemed medgik 1 à 2 Værelser, og Resten var for lille til at deles; men selv om Kontorforretningerne etc. flyttedes til Museet, vilde det i Længden være meget vanskelig for ham at nøjes med Stueetagen og Kjælderen, og den Udvidelse, Museet derved vilde faa, nemlig ca. 2 Værelser, vilde ikke hjælpe ud over Vanskelighederne dér. Forøvrigt var en *delvis Afgivelse* af en, være sig lille eller stor Del af Lejligheden allerede saa godt som umuliggjort ved Bygningens Indretning, blandt andet fordi der ikke uden betydelig Ombygning, hvorved Plads vilde tabes, kunde skaffes særskilt Adgang til nogen Del af Lejligheden.

Derimod ansaa han en *fuldstændig Afgivelse* af Professorboligen til Museets Brug for en Udvej, som var mulig. Hvad Gulvarealet angik, vilde Museet derved indvinde omtrent lige saa meget som ved at faa sine, nu af den geologiske Undersøgelse benyttede Kjælderlokaler til Raadighed. Den paatænkte Studiesal vilde ganske vist vanskelig kunne lægges i Boligen, fordi denne laa altfor fjernt fra Museets Auditorium (Forbindelse ad mange Trapper og over Gaarden), hvorved Benyttelsen af samme Undervisningsmateriel begge Steder omtrent vilde umuliggjøres, og fordi det vilde være meget bekosteligt at forsyne Boligen med Ventilation, der ikke kunde undværes paa Studiesalen. Men denne Vanskelighed kunde man komme ud over ved at lægge Studiesalen i Museets saakaldte Hjørnekjælder, som havde godt Lys og nogenlunde Forbindelse med Auditoriet, og som formentlig uden større Bekostning kunde omdannes i dette Øjemed. Boligen maatte da give Plads til Hjørnekjælderens nuværende Indhold (702 Skuffer foruden Skabe) samt til de stærkt tiltrængte Magasinrum.

Derimod vilde i andre Henseender en Afgivelse af Boligen medføre Vanskeligheder: a. Der maatte foretages adskillige Forandringer i den. En Del Døraabninger, som vare ualmindelig smalle, maatte udvides; om Trappen gjaldt det samme; Kakkellovnene maatte erstattes af Dampledning fra Museet, eller der maatte skaffes forøget Medhjælp, da Museets Fyrbøder, som tillige var Portner, Karl og Bud, ikke vilde kunne overkomme at passe dem; endelig vilde det maaske blive nødvendigt at forstærke Bjælkelagene. b. Man vilde miste den Fordel, som Museet hidtil havde haft i Lighed med de fleste af vore Museer, nemlig at Bestyreren boede i eller ved Bygningen. Dette sidste var en Fordel for Forretningsgangen og af Betydning for Professoren ved saadanne kemisk-mineralogiske Arbejder, som skulde passes fra Morgen til sen Aften; det var dertil ikke uden pekuniær Betydning for Institutionen. Saa længe nemlig Bestyreren boede dér, kunde han uden Ulempe for sine øvrige Arbejder overkomme et betydeligt Antal Kontorforretninger, fordi han kunde besørge dem om Aftenen. Skulde han bo udenfor Museet, maatte alle Kontorforretninger, til hvilke Materialet ikke kunde slæbes hjem, være udførte, inden han ved 4—5 Tiden forlod Museet. Men dette vilde han med den nuværende Medhjælp ikke kunne overkomme, da hele den lyse Dag erfaringsmæssig næsten altid var optaget af de øvrige, Embedet vedkommende Arbejder. Endskjønt det, naar der blev skaffet forøget Medhjælp, vilde være en Behagelighed for Professoren selv at kunne vælge sin Bolig, troede han

derfor, at man paa Grund af Bekostningerne og Ulemperne maatte nære Betæneligheder ved en Inddragning af Professorboligen til Museets Brug, saa længe der fandtes andre rimelige Udveje.

Hvad endelig angik den Mulighed, at den geologiske Undersøgelse midlertidig fik Professorboligen, mod at Museet til Gjengjæld fik sine, nu af hin Institution benyttede Kjælderlokaler til Raadighed, forekom det ham, at den maatte fraraades som utilfredsstillende for begge Institutioner. Kjælderlokalerne vilde nemlig under denne Forudsætning ikke give Museet den fornødne Plads, da to af dem maatte anvendes til Kontorbrug m. v. for den bortflyttede Professor; man maatte da enten opgive Studiesalen, hvad der vilde være beklageligt, eller Magasinrummene, hvad der i Længden vilde være umuligt. Og hvad den geologiske Undersøgelse angik, vilde denne ganske vist faa noget mere Plads, end den nu havde, men ikke saa meget, som det i den geologiske Kommissions Forslag var tænkt opnaaet ved en Flytning. Yderligere vilde en saadan Ordning medføre betydelige Udgifter til den ejendommeligt indrettede Boligs Omdannelse, og dertil Udgifterne ved den geologiske Undersøgelses Flytning.

B. En Udvidelse med Benyttelse af Lokaler, som blev afgivet af Universitetets kemiske Laboratorium til Museet. Efter Professor, Dr. Emil Petersens Hjemkomst havde han forhandlet med ham om denne Sag, hvorved det havde vist sig, at der for Laboratoriets Vedkommende desværre kun kunde være Tale om Afgivelse af Loftsrum. Loftsrummene vilde paa Grund af Vanskeligheder ved Adgangsforholdene ikke kunne indrettes til Studiesal. Saafremt Museets Trang skulde afhjælpes ved Loftsrummene, vilde der udkræves følgende: 1. Laboratoriet maatte afgive Loftet over sin Del af Bygningens Midtfløj samt en lille Del af det øvrige. 2. Paa Loftet over Midtfløjen maatte indrettes langs hele Sydøstsiden (ogsaa over Museets Del) Kamre, som forsynedes med Vinduer og Forskalning, f. Ex. paa samme Maade som det var sket med en større Del af Loftet over polyteknisk Lærestanstalt, og saaledes at der fremkom en Række nogenlunde lyse og mod Støv beskyttede Rum til Samlingsgjenstande i Skuffedarier. Museets to smaa Loftskamre ved Bygningens Sydøstgavl maatte forbedres paa lignende Maade. Herved erholdtes en til Opbevaring af Samlinger brugbar Loftsplads og henimod samme Areal som de af den geologiske Undersøgelse benyttede Kjælderlokaler, og denne Plads skulde anvendes dels til at frigøre Museets ovenfor nævnte store Hjørnekjælder for de Samlinger, der nu opbevaredes dér, dels til den tiltrængte Udvidelse af Museets Magasinrum. Den nordvestlige Del af det af Laboratoriet afgivne Loftsrum skulde anvendes til de Dubletsamlinger o. s. v., som maatte flyttes paa Grund af de ovennævnte Foranstaltninger, og behøvede derfor ingen Ombygning. 3. Der maatte anbringes i Brandmuren en Aabning med Jerndøre, saaledes at Loftet over Museet kom i Forbindelse med det over Laboratoriet. Mindst ét af de nyindrettede Loftsrum maatte forsynes med Opvarmning, Vand og Afløb. 4. Museets Hjørnekjælder indrettedes til Studiesal. En mindre Del af den maatte i dette Øjemed afsondres ved et Skillerum for at anvendes til de mineral-kemiske Øvelser. Der maatte endvidere sørges for forbedret Opvarmning, for Ventilation, Vand

og Vask. Disse Foranstaltninger i Hjørnekjælderens maatte formentlig kunne udføres forholdsvis let.

Det skulde dog fremhæves, at Loftets Anvendelse kunde frembyde Betænkeligheder med Hensyn til de for en Dels Vedkommende uerstattelige Samlingers Sikkerhed. Af Bygningens Arkitekt var det hele, af Tagkonstruktioner omsluttede Rum forudsat i det væsentlige ubenyttet, dets Bestemmelse var kun at skærme Bygningen. En stærk og daglig Benyttelse af Loftet vilde frembyde nogen Brandfare (Tagkonstruktionen var helt af Træ); forøget Brandfare vilde ogsaa fremkomme derved, at en Del af Hovedsamlingerne efter ovenstaaende Forslag maatte anbringes paa Loftet over det kemiske Laboratorium. Endvidere vilde Samlingerne paa Loftet være udsatte for at lide ved Fugtighed, hvorved Etiketterne kunde tilintetgøres, hvis ikke det hele blev opvarmet.

Endelig maatte det, saafremt Konsistorium og Bygningsvæsenet i det hele fandt en Benyttelse af Loftet i det ovenfor angivne Øjemed forsvarlig og Forandringerne udførlige, undersøges, om Bjælkelaget var stærkt nok, hvorved skulde bemærkes, at Skuffedariene, som vare en Alen i Bredde, for Lysets Skyld maatte anbringes parallelt med de bærende Bjælker, to og to med Bagsiden mod hinanden, og at deres Vægt maatte sættes til 300—500 Pd. pr. □ Alen.

Ovenstaaende Forslag om Loftsrummets Benyttelse var, saa vidt han kunde se, den bedste Udvej, hvis der endnu i en længere Aarrække skulde skaffes Plads til en Del af den geologiske Undersøgelse i Universitetets mineralogiske Museum. Men det forekom ham paa den anden Side, at de ovennævnte Betænkeligheder havde saa megen Vægt, at det vilde være at foretrække, og vistnok ogsaa billigere, om der i Løbet af de nærmeste Aar kunde findes en Mulighed for at skaffe den geologiske Undersøgelse Lokale *udenfor* denne Bygning. Det syntes saa meget naturligere, som den geologiske Undersøgelse allerede nu havde Lokale paa to Steder, nemlig i Museet og i Frederiksgade 6, og som den forhaanden værende Mangel paa Gulvflade og Skuffedariier ikke skyldtes nogen uforudset stærk Væxt af Museet eller væsentlige Mangler ved dets nye Bygning, men kun den Omstændighed, at en fremmed Institution var bleven udvidet, saaledes at den krævede større Plads og Plads i et betydeligt længere Tidsrum, end det var forudsat den Gang, da man anbefalede dens Anbringelse i Museumsbygningen.

C. *En Flytning af den geologiske Undersøgelse til Loftetagen over Universitetets kemiske Laboratorium.* Ved Samtale med Bygningsinspektøren var Professor Ussings Opmærksomhed bleven henledet paa en Mulighed, som vel ikke direkte var berørt mellem de stillede Spørgsmaal, men som dog faldt indenfor Rammen af Ministeriets Skrivelse af 31te Maj d. A., nemlig den Udvej, at den geologiske Undersøgelse fik Plads i nye Lokaler, som bleve indrettede paa Loftet over Universitetets kemiske Laboratorium. Der vilde nemlig her formentlig kunne indrettes en Række af praktiske og hyggelige Arbejdsrum med Ovenlys, Varme, Ventilation, Afløb o. s. v. og med Adgang dels fra Museets og Laboratoriets fælles Gaard, dels maaske ogsaa fra det nu Kommunen tilhørende Areal, som paatænktes benyttet af den botaniske Have. Hvis en saadan Ordning kunde gennemføres,

vilde derved være naaet: 1. Mineralogisk Museum vilde faa sine Kjælderlokaler og Skuffedarier tilbage i Overensstemmelse med de Forudsætninger, hvorunder de i sin Tid bleve udlaante. Museumsbygningen vilde derved blive i Stand til paa den bedst mulige Maade at svare til sin Bestemmelse, medens enhver Udvej, der forudsatte en Forbliven af den geologiske Undersøgelse i dens nuværende Lokale, vilde medføre betydelige Ulemper og en uheldig Fordeling af Lokalerne. 2. Den geologiske Undersøgelses nuværende Lokaler havde 431 □ Alen Gulvflade; den Loftsplads, som kunde undværes af Laboratoriet, var ifølge Professor E. Petersens Skrivelse ca. 700 □ Alen, altsaa betydelig mere. Dog vilde formodentlig en Del af de 700 □ Alen medgaa til Korridor og lignende. 3. Udgifterne vilde blive mindre, end hvis man valgte en af de ovenfor nævnte Udveje, og betydelig mindre, end hvis der skulde tilvejebringes en Bygning til den geologiske Undersøgelse. Brandmurens Gjennembrydning blev undgaaet.

Konsistorium indhentede derefter Udtalelse fra den geologiske Undersøgelse og fra Bygningsinspektøren, af hvilken det fremgik, at Pladsen i Loftsetagen vilde være for lille for den geologiske Undersøgelse, at der ikke vilde kunde tilvejebringes tilfredstillende Opgang til Loftsetagen, at der vilde udkræves store Byggeforanstaltninger med Hensyn til Loftsetagens Bæreevne, dens Opvarmning og forbedrede Lysforhold samt at Benyttelsen vilde være forbunden med ikke ringe Brandfare.

I Skrivelse af 13de-December 1904 til Ministeriet udtalte Konsistorium, at det ganske kunde slutte sig til Bygningsinspektørens Udtalelser imod overhovedet at anvende fornævnte Loftsetage være sig til mineralogisk Museums eller til den geologiske Undersøgelses Brug. Hvad angik Anvendelsen af Professorboligen til Museet eller til den geologiske Undersøgelse fremhævede Konsistorium, at en delvis Anvendelse, saaledes at Professor mineralogiæ blev boende i Resten, var udelukket derved, at der herved ingenlunde kunde vindes tilstrækkelig Plads. En fuldstændig Benyttelse i et af de nævnte Øjemed af Professorboligen kunde vel nogenlunde, om end paa besværlig og bekostelig Maade, afhjælpe Pladsmangelen, men ogsaa en saadan Ordning maatte man bestemt fraraade, da det var af stor og væsentlig Betydning for Studiet og Administrationen af Museet, at Professor mineralogiæ forblev boende paa dette. Det Princip, at Bestyreren af slige Institutioner havde Bolig i selve Bygningen, burde efter Universitetets Mening overhovedet kun fraviges, hvor tvingende Grunde gjorde sig gjældende. Andre Lokaler saa man sig ikke i Stand til at anvise, og da Udvidelsen af mineralogisk Museums Lokaler var ubetinget nødvendig, blandt andet paa Grund af de Studerendes meget stærkt forøgede Antal, maatte man meget beklage, at man ikke saa anden Udvej, end at der skaffedes den geologiske Undersøgelse andre Lokaler, hvilket man skulde anbefale.

b. Andre Sager.

I Anledning af et fra Bestyreren af Museet, Professor, Dr. phil. N. V. Ussing indsendt Andragende om Tilvejebringelsen af de fornødne Pengemidler til Indkjøb af Halvdelen af en *Meteorjernblok* til Museet

bifaldt Ministeriet, efter Konsistoriums Indstilling, under 5te Juli 1905, at der af Universitetets Udgiftspost 10, Forskjellige løbende og ekstraordinære Udgifter, for Finansaaret 1905—1906 afholdes et Beløb af 300 Kr. til Erhvervelsen af Halvdelen af en Meteorjernblok til Museet, medens det til denne Erhvervelse i det hele medgaaende Beløb 1250 Kr. iøvrigt tilvejebragtes af de til Museets Raadighed staaende Midler og da navnlig af de Museet tillagte Renter af Grev Moltkes Legater.

6. Universitetets kemiske Laboratorium.

Ansættelse af en Inspektør ved Laboratoriet og Oprettelsen af Repetitionskursus m. m.

I Skrivelse af 2den Maj 1903 meddelte det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet Konsistorium, at det fra Professor chemiæ, Dr. phil. Emil Petersen havde modtaget et Forslag om Forandring af Stillingerne som Assisterter ved Universitetets kemiske Laboratorium, i Forbindelse med Udvidelse af disses Deltagelse i Undervisningen, hvilke Forslag efter at have cirkuleret blandt Fakultetets Medlemmer, havde været til Forhandling paa et Møde. Fakultetet fremhævede af de derved fremkomne Oplysninger følgende.

Medens Assistentstillingerne ved Laboratoriet tidligere havde været Overgangsstillinger, som besattes med yngre Mænd, der i Regelen hurtigt gik over i andre Livsstillinger, havde Udviklingen medført, at Stillingerne efterhaanden besattes med Personer, der havde taget en afsluttende Examen i Kemi ved Universitetet eller den polytekniske Læreanstalt, og for hvem Laboratorieundervisningen var bleven en varig Livsopgave. Den forøgede Tilgang til Laboratoriet havde endvidere medført, at Laboratoriets Bestyrer umuligt kunde kjende og følge de talrige Studerende saaledes, at han i det enkelte kunde lede deres Undervisning, medens hver Assistent kjendte sine Elever, bedømte deres Fremskridt og ledede deres Undervisning i Overensstemmelse dermed. Med dette forøgede Arbejde og Ansvar for Assistenternes Vedkommende havde imidlertid Lønningerne ikke holdt Skridt. For de 4 Assisterter blev ved Lønningsloven af 1ste April 1902 fastsat 1700 Kr., 1500 Kr., 1000 Kr. og 1000 Kr. aarlig, senere blev paa Finansloven for 1899—1900 optaget 500 Kr. til Forhøjelse af Lønningen for 3die Assistent, der udførte ganske samme Arbejde som 2den Assistent.

Hver af de tre første Assisterter underviste 15 Timer ugentlig i Laboratoriet, men vare iøvrigt bundne til Laboratoriet ialt 6 Timer daglig. 1ste Assistent havde tillige ikke ringe Extraarbejde, idet han sammen med Laboratoriets Bestyrer havde Regnskabsvæsenet, førte Tilsyn med Haandværkere, Rengjøring og Leverancer, modtog Indmeldelser og foretog Fordeling af de Studerende i Laboratoriet samt deltog i Arbejdet ved den praktiske Examen. Stillingen som 1ste Assistent havde tidligere været foreslaaet ændret, idet der paa Forslaget til Lov om de Universitetet og Kommunitetet vedkommende Lønningsforhold, der blev forelagt i Rigsdagssamlingen 1891—1892, i § 7 var foreslaaet bl. a. Ansættelse af en Inspektør ved kemisk Laboratorium med en Begyndelseslønning af 2000 Kr., stigende hvert 5te Aar

med 400 Kr. indtil 3600 Kr. og med Ret til Pension. Fakultetet foreslog at gjenoptage dette Forslag, dog saaledes, at der tillagdes 1ste Assistent, der havde været Assistent ved Laboratoriet i over 10 Aar, 5 Aars Lønningssanciennet.

For 2den og 3die Assistents Vedkommende foreslog Fakultetet at søge bevilget en Sum af 1800 Kr. aarlig, der stilledes til Raadighed for Laboratoriets Bestyrer til Fordeling med Fakultetets Billigelse mellem Assistenterne i Forhold til disses forøgede Deltagelse i Undervisningen. Angaaende dette sidste havde Professor Petersen paatænkt Oprettelse af Repetitionskursus saaledes, at det store Antal af Tilhørere inddeltes i mindre Hold, og hver af Assistenterne overtog et eller flere Hold til examinerisk Gjennemgang af det ved Forelæsningerne foredragne Pensum under Professorens Ledelse og stadige Kontrol. Med det betydelige Antal af Tilhørere ved Forelæsningerne over den elementære Kemi vilde det, som Erfaringen havde vist, ved Afholdelse af et enkelt Examinatorium for samtlige Deltagere kun være muligt at examinere hver af disse nogle faa Gange i Løbet af Halvaaret, og Examinatoriet kunde derfor ikke gjøre den tilsigtede Nytte. En Ordning som den ovenfor antydede var ved den polytekniske Læreanstalt gennemført for dem af Læreanstaltens Elever, der hørte de samme Forelæsninger over uorganisk Kemi som de Studerende ved Universitetets kemiske Laboratorium, idet hver Deltager betalte 6 Kr. i Halvaaret; saafremt en lignende Betaling blev fastsat for Universitetets Studerende, vilde Tilskudet til Oprettelse af de paatænkte Repetitionskursus derved antagelig nedsættes til omtrent Halvdelen.

Fakultetet anmodede Konsistorium om at foranledige Forslag om fornævnte Forhøjelser optagne paa Finanslovforslaget for 1904—1905.

Professor E. Petersen havde i sit Forslag til Fakultetet principielt foreslaaet, at de tre første Assisterter ved Laboratoriet benævnedes Adjunkter ved Laboratoriet og lønnedes med en Begyndelseslønning af 1800 Kr., stigende hvert 3die Aar med 300 Kr. indtil 3000 Kr. samt med Pensionsret.

I den af Universitetets Kvæstor under 27de Oktober 1903 afgivne Erklæring bemærkedes blandt andet, at den bestaaende Lønning for 1ste Assistent ved Laboratoriet, nemlig 1700 Kr., var bevilget ved Finansloven for 1892—1893 i Overensstemmelse med et Andragende angaaende Lønningerne for Laboratoriets Assisterter i det hele, som den daværende Bestyrer af dette havde fremsat under Henvisning til, at dets forestaaende Indflytning i sin nye Bygning vilde medføre en Forøgelse af Arbejdet for dem, jfr. Rigsdagstidende 1891—1892 Tillæg A. Sp. 817—20. Samtidig med dette Forslag om Assistentlønninger i Finanslovforslaget for 1892—1893 forelaa der imidlertid for Rigsdagen et Forslag til en væsentlig Forandring i 1ste Assistents Lønningsforhold, idet der i Forslaget til Lov om de Universitet og Kommunitet vedkommende Lønningsforhold — i Forbindelse med Forslag om Ophjælpning af lignende Pladser ogsaa ved andre naturvidenskabelige Instituter — var optaget et Forslag om at omdanne den 1ste Assistentplads ved Universitetets kemiske Laboratorium til et med stigende Lønning og med Pensionsret forbundet Embede som Inspektør, jfr. Rigsdagstidende 1891—1892 Tillæg A. Sp. 3163—64. I Universitetets Lønningslov

af 12te April 1892 — der optog de ved Finansloven for 1892—1893 bevilgede Assistentlønninger — blev den anførte Forandring af 1ste Assistents Plads til en Inspektørplads ikke optagen, idet der, jfr. Rigsdagstidende 1891—1892 Tillæg B. Sp. 1529—30, „da Spørgsmaalet om den fornødne Medhjælp ved det mineralogiske Museum og det kemiske Laboratorium efter Lovforslagets Motiver og Sagens Natur vilde blive gjort til Gjenstand for nærmere Overvejelse, naar disse Instituter rykkede ind i deres nye Bygninger, ikke fandtes Anledning til nu at ansætte en Inspektør ved mineralogisk Museum og en Inspektør ved kemisk Laboratorium.“ Efter de to Institutters Indflytning i deres nye Bygninger var det saaledes udsatte Spørgsmaal dog endnu kun blevet løst for det mineralogisk-geognostiske Museums Vedkommende ved en Bevilling i Finansloven for 1896—1897 til en ny Plads som Inspektør ved dette Museum med en aarlig Lønning af 2400 Kr., at udrede af Universitetets samlede Lønningssum i Lighed med de allerede da bestaaende og endnu gjældende Lønninger af 2400 Kr. for Inspektøren ved det botaniske Museum, Observator ved Observatoriet og Viceinspektøren ved zoologisk Museum. En tilsvarende Stilling syntes under Hensyn til de for Universitetets kemiske Laboratoriums 1ste Assistent gjældende Forhold ogsaa at burde tillægges ham.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Oprettelse af Repetitionskursus bemærkede Kvæstor — under Henvisning til det paa Finanslovforslaget for 1904—1905 under den polytekniske Læreanstalts Budget opførte Forslag om Honorar til Repetenter og til det paa samme Finanslovforslag paa Universitetets Udgiftspost 1. d. opførte Forslag om et Beløb til Vederlag til de under Professorerne i normal Anatomi, Fysiologi og almindelig Pathologi ansatte Assisterter for forøget Deltagelse i Undervisningen, — at det foreslaaede Beløb af 1800 Kr. til Honorarer ved det kemiske Laboratorium, under Forudsætning af at der af de Studerende betaltes Adangskort til Repetitionskursuserne, sattes til 900 Kr. og foreslog at dette Beløb opførtes under Udgiftspost 1. d. som Vederlag til „videnskabelige Bestillingsmænd ved Laboratoriet.“

I Skrivelse af 11te November 1903 sluttede det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet sig til Kvæstors Udtalelser samt indsendte Skrivelse fra Professor E. Petersen, hvori han for 1ste Assistents Vedkommende anførte, at han underviste 15 Timer ugentlig i Laboratoriet og iøvrigt var bunden til dette ialt 6 Timer daglig. Hertil kom, at 1ste Assistent foruden Undervisningen i Laboratoriet havde ikke faa Hverv af Betydning for Laboratoriets Drift, idet han i hvert Halvaar foretog Indskrivning og Fordeling af de mødende Studerende, hjalp Professoren med Tilberedelse af Examensanalyser, efter endt Examen gennemgik alle Fejlene i de Analyser, der opgaves galt, og i det hele sørgede for, at alt var i Orden til den halvaarlige Examen. Fremdeles havde han at sørge for Vedligeholdelsen af Beholdningen af Kemikalier, Instrumenter og Glas til den daglige Brug, for Renholdelse af alle Lokaler og Tilkaldelse af Haandværkere samt Tilsyn med Arbejdets rigtige Udførelse. Endelig var han til Raadighed for Laboratoriets Bestyrer ved Regnskabsvæsenet.

Under 7de December 1903 indstillede Konsistorium til Ministeriet,

at der ved Ændringsforslag til Finanslovforslaget for 1904—1905 under Udgiftspost 1. d., den samlede Lønningssum, maatte blive søgt opnaaet en Bevilling af 700 Kr. i det Øjemed, at den hidtil værende Lønning 1700 Kr. for første Assistent ved Universitetets kemiske Laboratorium kunde blive forhøjet til en Lønning af 2400 Kr. for ham som Inspektør ved Laboratoriet og at der til Oprettelse af Repetitionskursus ved Laboratoriet maatte blive givet Laboratoriets Bestyrer Bemyndigelse til at tage en Betaling af 6 Kr. for Halvaaret for hver Deltager i saadanne Kursus, i Forbindelse med, at der ved Ændringsforslag til fornævnte Finanslovforslag under Universitetets Udgiftspost 1. d., den samlede Lønningssum, blev søgt en Bevilling af 900 Kr. som Honorarer til Repetenter ved det nævnte Laboratorium, saaledes at dette Beløb blev bestemt til af dettes Bestyrer efter indhentet Billigelse af det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet at fordeles mellem videnskabelige Bestillingsmænd ved Laboratoriet i Forhold til det Repetitionsarbejde, der tilfaldt dem.

Ved Skrivelse af 12te December 1903 meddelte Ministeriet Konsistorium, at det først vilde tage Sagen under Overvejelse ved Behandlingen af Budgettet for Finansaaret 1905—1906.

I Henhold til Ministeriets Begjæring indsendte Konsistorium under 30te Juni 1904 en Redegjørelse for, hvor stort Antallet af de Studerende for Tiden var og hvorledes Stigningen var foregaaet i Aarenes Løb.

Paa Finanslovforslaget for 1905—1906 blev fornævnte Forslag optaget, jfr. Rigsdagstidende 1904—1905 Tillæg A. Sp. 1035—38. Forslaget blev vedtaget af Rigsdagen og Forhøjelserne optagne paa Finansloven for 1905—1906.

— Efter Indstilling fra Bestyreren af Universitetets kemiske Laboratorium udnævnte Konsistorium under 12te April 1905 1ste Assistent ved Laboratoriet, Cand. polyt. A. G. Kirschner til Inspektør ved Laboratoriet.

— Under 10de Maj s. A. approberede Konsistorium følgende *Instrux for Inspektøren* ved Laboratoriet:

Inspektøren deltager sammen med Laboratoriets øvrige Assisterter i Undervisningen paa Laboratoriet og sørger for Montering og Istandsættelse af Undervisningslokalerne i sin særlige Afdeling. Han modtager ved Halvaarets Begyndelse Indmeldelser til Deltagelse i Øvelser og Examinatorier og foretager Fordelingen af Deltagerne i Lokalerne. Han modtager ved Indmeldelsen de Deposita, der erlægges af Deltagerne, og aflægger for disse Regnskab til Bestyreren. Endvidere modtager han Adgangskortene fra Deltagerne og konfererer disse med Universitetskvæsturen. Ved Halvaarets Slutning affatter han Lister over Deltagerne og Opgjørelse af Antallet af Arbejdsdage. Han rekvirerer, modtager og kontrollerer ved Renheds- og Koncentrationsprøver, eventuelt med Assistance af en af de andre Assisterter, de til Laboratoriets Drift nødvendige Kemikalier og Varer. Rekvitioner af Kemikalier m. m., der ikke ere nødvendige i den daglige Drift, og alle Anskaffelser af Redskaber og Apparater maa kun finde Sted med Bestyrerens Samtykke. Inspektøren foranlediger udført mindre, nødvendige Reparationer og Arbejder i Laboratoriet og paaser den forsvarlige Udførelse af saadanne. Han drager Omsorg for Over-

holdelse af god Orden og for Renholdelse i Lokalerne. Til alle større Arbejder i Laboratoriet indhentes Bestyrerens Samtykke. Inspektøren modtager, gennemgaar og kontrollerer alle til Laboratoriet indløbende Regninger og udbetaler derefter disse af de dertil af Bestyreren anviste Beløb, og han assisterer ved Finansaarets Slutning Bestyreren ved Affattelsen af Laboratoriets Regnskab. Endvidere assisterer han ved Afholdelse af Examinier i Laboratoriet Bestyreren ved Tilberedning og Gennemgang af Analyserne samt drager Omsorg for Examenslokalernes Istandsættelse, Reagentiernes Renhed m. m.

Den ordinære Arbejdstid er hver Søgnedag Kl. 9—3, dog saaledes, at han udenfor de egentlige Undervisningstimer og naar Laboratoriets Tjeneste ikke fordrer hans Nærværelse med Samtykke af Bestyreren kan fjerne sig fra Laboratoriet ogsaa i den nævnte Tid, medens han er pligtig til at være tilstede i de særlige Tilfælde, i hvilke Laboratoriets Tjeneste fordrer hans Nærværelse ogsaa udenfor den nævnte Tid. Ferierne ere de sædvanlige Universitetsferier, dog saaledes, at han skiftes med de øvrige Assisterter efter Aftale med Bestyreren til ogsaa i Ferierne at have Tilsyn med Laboratoriet.

— I Henhold til Kirke- og Undervisningsministeriets Bemyndigelse blev *praktiske Øvelseskursus i Titreranalyse for de lægevidenskabelige Studerende* første Gang paabegyndte ved det kemiske Laboratorium i Efteraarshalvaaret 1905, jfr. foran S. 42. Da Kursus af lignende Art ikke tidligere havde været afholdte ved Laboratoriet, viste det sig nødvendigt, at der ekstraordinært maatte anskaffes forskellige Apparater og Instrumenter, af hvilke Laboratoriet ikke havde et tilstrækkeligt Antal. Laboratoriets Bestyrer ansøgte derfor om, at der ekstraordinært maatte blive søgt bevilget 600 Kr. til Anskaffelse af fornævnte Apparater, idet han bemærkede, at den dertil nødvendige Sum vel betydeligt overskred dette Beløb, men at han forventede, at Restbeløbet vilde kunne afholdes af Laboratoriets Annuum for Finansaaret 1904—1905.

Konsistorium anbefalede i Skrivelse af 20de Oktober 1905 Andragendet, hvorefter der til 2den Behandling i Folkethinget af Finanslovforslaget for 1906—1907 blev stillet Forslag om Optagelse af 600 Kr. ekstraordinært paa Universitetets Udgiftspost 3. e., Universitetets kemiske Laboratorium, jfr. Rigsdagstidende 1905—1906 Tillæg B. Sp. 259—62. Forslaget blev tiltraadt af Folkethingets Finansudvalg, vedtaget af Rigsdagen og Beløbet optaget paa Finansloven for 1906—1907.

7. Udvidelse af Undervisningen ved de medico-fysiske Øvelser.

Fra det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet modtog Konsistorium under 2den Juli 1903 et af Fakultetet anbefalet og af Professor physics, Dr. med. C. Christiansen indsendt Forslag fra midlertidig Docent Martin Knudsen om en Omordning af Undervisningen ved de medico-fysiske Øvelser navnlig saaledes, at de hidtil indrettede Tomandspladser omdannedes til Enkeltøvelser, og om Indretningen af en Studiesamling for disse Øvelser.

Til Støtte for de i denne Anledning ønskede Bevillinger blev anført, at Arbejdet paa det medico-fysiske Laboratorium hidtil var foregaaet

saaledes, at de Studerende arbejdede sammen to og to, men at det havde vist sig, at i Regelen den ene af de to udførte alt Arbejdet, og at derfor den anden havde forholdsvis ringe Udbytte af Øvelserne. Hertil kom, at Læreren vanskeligt kunde bedømme den enkeltes Kundskaber og Evner og derfor blev usikker i at vejlede ham. Det foresloges derfor, at Øvelserne bleve udvidede til at være Enkeltmandsøvelser. Hertil krævedes imidlertid et Tilskud af 500 Kr. én Gang for alle, en Bevilling af 600 Kr. aarlig til Assistance og til Laboratoriets Drift en Bevillings Forøgelse med 900 Kr. Et Tilskud af 500 Kr. én Gang for alle antoges at ville udkræves til delvis nyt Materiel samt til Prøver og Forarbejder til Brug ved den helt igjennem fornødne Omdannelse af de som Tomandsøvelser kombinerede Opgaver til at være Enkeltmandsøvelser. Med den udvidede Ordning maatte Laboratoriet antagelig holdes aabent 4 Gange ugentlig. Hertil vilde kræves forøget Assistance og forøget Tilskud til Driften. Under Hensyn hertil foresloges 600 Kr. til Lønning for en Assistent ved disse Øvelser. Udgiften til Driften var hidtil bleven dækket ved Indtægten af Adgangskort, der gennemsnitlig kunde regnes til 400 Kr. aarlig, samt den under Udgiftspost 3. r. givne Bevilling 900 Kr., ialt omtrent 1300 Kr. Den nye Ordning antoges at vilde medføre en Driftsudgift af omtrent 2200 Kr., altsaa en Forhøjelse af 900 Kr. foruden 300 Kr. til Vedligeholdelse af en Studiesamling. Til Indretning af Rum med Skabe og Hylder for den nye Studiesamling vilde medgaa 600 Kr. og til Anskaffelse af Instrumenter til denne Samling 1800 Kr.

Professor Christiansen udtalte i Skrivelse af 25de Juni 1903 til Fakultetet følgende. De medico-fysiske Øvelser begyndte i Efteraaret 1900 og lededes af Professor physics, medens daværende Cand. mag. M. Knudsen ansattes som Assistent ved Øvelserne, jfr. Univ. Aarb. f. 1898—99 S. 52. I 1902 blev samme ansat som Docent i Fysik, saaledes at han særlig skulde holde Forelæsninger for de medicinske Studerende. Idet han allerede som Assistent forestod Øvelserne, var derved i Virkeligheden hele Undervisningen i Fysik for Medicinere lagt i hans Haand. I Tilslutning hertil havde Professor Christiansen ved Skrivelse af 3die Maj 1903 ansøgt Ministeriet om, at ogsaa den finansielle Side af Sagen maatte blive ham overdraget. Dette Andragende blev bevilget af Ministeriet ved Skrivelse af 11te Juni s. A. Han turde sige, at de medico-fysiske Øvelser havde gjort megen Nytte. Selv om de Studerende, der havde taget matematisk-naturvidenskabelig Examen, havde en Del theoretiske Kundskaber i Fysik, kjendte de meget lidt til dens praktiske Side, de sproglige Studenter stod endnu mere tilbage heri. Forsaavidt de kom til Forelæsningerne, saa de vel en Del Experimenter, men lærte hverken at kjende eller at bruge Apparaterne.

Naar Docent Knudsen i Henhold til de i de forløbne 3 Aar indhøstede Erfaringer ønskede en Udvidelse af Øvelserne, mente Professor Christiansen, at Fakultetet varmt burde anbefale det. Ved den oprindelige Ordning lagde man Hovedvægten paa at faa Sagen i Gang. Derfor bestemtes det, at to og to Studerende skulde have fælles Øvelser. De Ulemper, som fulgte dermed, vare fremhævede af Docent Knudsen, og de

forstodes af alle, der have havt med Øvelser at bestille. Fakultetet vilde derfor sikkert støtte Andragendet om Bevilling af de Midler, der vare nødvendige for at udvide Øvelsestiden til det dobbelte, hvorved det vilde blive muligt, at enhver Studerende fik sit eget Arbejde og blev ansvarlig for dets Udførelse. At foretage en saadan Udvidelse var der saa meget mere Grund til, som de fysiske Helbredsmethoder mere og mere trængte sig frem i Lægevidenskaben; det var derfor af stor Betydning, at de Studerende fik de Forkundskaber og praktiske Greb, der vare nødvendige, for at de kunde faa fuld Nytte af Undervisningen, saa at de ikke kom til at staa fremmede og uforstaaende overfor de nye Methoder og Apparater.

Med Hensyn til Indretningen af en Studiesamling bemærkede Professor Christiansen, at et nøjere Kjendskab til Bygningen af de almindeligst anvendte fysiske Apparater, navnlig Maaleapparater, var af megen Betydning for Undervisningen, idet der deri havdes de simpleste og nærmest liggende Anvendelser af de Naturlove, som ligge til Grund for dem. Et saadant Kjendskab vilde derfor være en god Støtte for Undervisningen i Fysik i det hele. Det havde ogsaa Betydning for den rigtige Brug af Apparaterne. Naar hertil lagdes, at det væsentlig kun drejede sig om en Bekostning én Gang for alle, syntes det, at Fordelene, som Forslaget bragte, vare saa store, at Fakultetet ikke kunde have nogen Betænkelighed ved at anbefale det. Han troede, at man ved at give Docent Knudsens Andragende sin Anbefaling bidrog væsentlig til at skaffe de medico-fysiske Øvelser en virkelig tilfredsstillende Ordning til Gavn for Studiet og til Ære for Universitetet.

Det lægevidenskabelige Fakultet anbefalede i Skrivelse af 14de September 1903 Forslaget som vel egnet til at give en fyldigere og for den enkelte Studerende mere instruktiv Maade at udøve Øvelserne.

Fra Universitetets Kvæstor indhentede Konsistorium Erklæring af 5te December 1903, hvori bemærkedes, at der, medens Undervisningen i Fysik for de lægevidenskabelige Studerende endnu blev besørget ved en af Professorerne i Fysik ved Universitetet og den polytekniske Læreanstalt, indkom paa Finansloven for 1899—1900, jfr. Rigsdagstidende 1898—99 Tillæg A. Sp. 1059—60 og 1077—78, under Universitetets Udgiftsposter 1. d. og 3. r. nye ordinære Bevillinger af 900 Kr. til medico-fysiske Øvelser og ligeledes af 900 Kr. til en Assistent hos den Professor, der skulde lede disse Øvelser. Disse Bevillinger bleve paa Finansloven for 1902—1903, jfr. Rigsdagstidende 1901—1902 Tillæg B. Sp. 977—78 og 1135—38, efterfulgte af en Bevilling under Udgiftspost 7. a. 2. til den hidtil værende Assistent ved de nævnte Øvelser, Cand. mag. Martin Knudsen for at holde Forelæsninger i Fysik, hvorved der særlig var tænkt paa Forelæsninger for de lægevidenskabelige Studerende, saaledes at han for disse Forelæsninger erholdt et samlet Honorar af 1600 Kr. Hermed fulgte, at Cand. mag. M. Knudsen gik over fra at være Assistent ved Øvelserne til at være Leder af disse, og denne hans selvstændige Stilling overfor Professoren i Fysik havde senest faaet sit Udtryk i Ministeriets Resolution af 11te Juni 1903 om, at Docent Knudsen indtil videre var bemyndiget til at hæve de til de medico-fysiske

Øvelser henlagte Beløb. Det ham for disse Øvelser tillagte, under Universitetets samlede Lønningssum posterede Vederlag 900 Kr. var saaledes ikke længere nogen Assistentlønning, men syntes som Honorar for selvstændig Ledelse af Øvelserne at burde overføres til Universitetets Udgiftspost 7. a. 2., Honorarer ifølge særlig Bevilling til bestemte Personer.

Konsistorium indsendte under 30te December 1903 Sagen til Ministeriet med Bemærkning, at der indtil videre i Universitetets kemiske Laboratorium vilde være Plads for en Studiesamling til fornævnte Undervisning, og at det ved den eventuelle Oprettelse af et fysisk Institut turde antages for givet, at der vilde blive sørget for den fornødne Plads til Undervisningen i Fysik ogsaa for de lægevidenskabelige Studerende. Konsistorium indstillede, at der ved Ændringsforslag til Finanslovforslaget for 1904—1905 maatte blive søgt bevilget, at det under Universitetets Udgiftspost 1. d., den samlede Lønningssum, indbefattede Beløb af 900 Kr. til Lønning for en Assistent ved de medico-fysiske Øvelser overførtes til Universitetets Udgiftspost 7. a. 2., til videnskabelige Formaals Fremme ifølge særlig Bevilling til bestemte Personer eller Øjemed, saaledes at det under Udgiftspost 7. a. allerede posterede Honorar til Cand. mag. Martin Knudsen for at holde Forelæsninger i Fysik med 400 Kr. under 7. a. 1. og 1200 Kr. under 7. a. 2., ialt 1600 Kr., forhøjedes under 7. a. 2. med 900 Kr. for tillige at lede medico-fysiske Øvelser; at Udgiftspost 1. d., den samlede Lønningssum, forhøjedes med 600 Kr. til Lønning for en Assistent ved de medico-fysiske Øvelser; at Udgiftspost 3. r., til medico-fysiske Øvelser, 900 Kr., forhøjedes ordinært med 1200 Kr., nemlig 900 Kr. som Driftstilskud paa Grund af Udvidelse af disse Øvelser og 300 Kr. til Vedligeholdelse af en Studiesamling, og ekstraordinært med 2900 Kr., nemlig 500 Kr. til Omordningen af Undervisningen, 600 Kr. til Rum med Skabe og Hylder for en Studiesamling og 1800 Kr. til Anskaffelse af Instrumenter til en Studiesamling.

Forslaget blev først optaget paa Finanslovforslaget for 1905—1906, jfr. Rigsdagstidende 1904—1905 Tillæg A. Sp. 1043—46. Det blev vedtaget af Rigsdagen og Beløbene opførte paa Finansloven for 1905—1906.

8. De lægevidenskabelige Instituter.

a. Forslag om Forhøjelse af den kirurgiske Instrumentsamlings Annuum og Tilbud fra Professor, Dr. O. Bloch om Overdragelse af hans videnskabelige Bibliothek som Gave til Instrumentsamlingen.

Fra det lægevidenskabelige Fakultet modtog Konsistorium under 7de Marts 1904 et af Fakultetet anbefalet Andragende, hvori Professor, Dr. med. O. Bloch, der til September s. A. skulde overtage Stillingen som Professor ordinarius i operativ Kirurgi, ansøgte om, at det til denne Stilling, i Henhold til Bestemmelse af 1844, knyttede Benyttelse af 600 Kr. aarlig til derfor at købe Instrumenter til det lægevidenskabelige Fakultets Instrumentsamling maatte blive søgt forhøjet til 1000 Kr. Professor Bloch meddelte, at det var hans Agt at benytte disse 1000 Kr. dels, som hidtil, til derfor at købe nye og gamle (historisk værdifulde) Instrumenter, dels

som Midler til at købe Billedværker og Bøger, vedrørende Kirurgien. Den Samling af Bøger, som herved efterhaanden vilde kunne erhverves, vilde danne et Supplement til hans eget righoldige Bibliothek af lægevidenskabelige Værker, det han ved et af Notarius publicus noteret Testamente havde skænket til efter hans Død at skulle tilhøre det lægevidenskabelige Fakultet. Han havde tænkt sig, at de Bøger, der efterhaanden vilde blive erhvervede for Statens Penge, ogsaa vilde kunne kjendes som saadanne, naar han stemplede dem under Mærke: „det lægevidenskabelige Fakultet“. De Udgifter, der maatte medgaa til Anskaffelse af Reoler osv. i denne Anledning, kunde formentlig afholdes af samme Konto.

Universitetets Kvæstor anbefalede — under Hensyn til den Betydning, det vilde have for det lægevidenskabelige Fakultet at kunne faa Professor Blochs værdifulde Gave suppleret med saadanne Billedværker, som maatte være nødvendige for Undervisningen i Kirurgi, og til den mægtige Udvikling, denne Videnskab havde havt, siden det nævnte Beløb i 1844 blev fastsat — paa det bedste Professor Blochs Andragende med Tilføjende, at han ansaa det for rettest, at Universitetets Udgiftspost 3. k., den kirurgiske Instrumentsamling, saafremt den ansøgte Forhøjelse blev bevilget, fremtidig i Finansloven blev betegnet som den „kirurgiske Instrument- og Bogsamling“.

Konsistorium anbefalede i Skrivelse af 25de Juni 1904 Professor Blochs Andragende.

I Skrivelse af 29de s. M. meddelte Ministeriet Konsistorium, „at ihvorvel man sætter megen Pris paa Professor Blochs Offervillighed og ikke tvivler om, at det vil blive en fortrinlig Bogsamling, maa Ministeriet dog nære principielle Betænkeligheder ved, at der skabes et Specialbibliothek ved Siden af Universitetsbibliotheket, og man mener derfor ikke at kunne søge den paagjældende Konto forhøjet i dette Øjemed“.

b. Anskaffelse af optiske Apparater til Brug ved Undervisningen i Ophthalmologi.

Fra det lægevidenskabelige Fakultet modtog Konsistorium under 10. September 1904 et af Fakultetet anbefalet Andragende fra Professor, Dr. med. J. Bjerrum om en Bevilling paa 1500 Kr. til Anskaffelse af optiske Apparater til Brug ved Undervisningen i Ophthalmologi.

Professor Bjerrum oplyste, at Beløbet hovedsagelig ønskedes anvendt til Anskaffelse af et Apparat til Fremstilling og Blanding af rent spektralt Lys. Til videnskabelig Undersøgelse af Farvesansen og til Demonstration af dens Mangler (Farveblindhed) vare Apparater af denne Art nødvendige, og det var saa meget mere paatrængende, at Universitetet kom i Besiddelse af et Apparat af denne Art, som der overhovedet ikke her i Landet fandtes noget saadant. Anskaffelsen af et saadant Apparat med Tilbehør vilde koste ca. 1200 Kr. Resten af de 1500 Kr. ønskedes anvendt til Anskaffelse af et stabilt Demonstrationsophthalmoskop (det Thornerske), hvorved Demonstrationen for de Studerende af Øjegrunden og dens Abnormiteter i høj Grad vilde lettes. Endelig bemærkede Professor Bjerrum, at de eventuelt anskaffede Apparater, ligesom de for et tidligere

bevilget Beløb anskaffede Apparater, jfr. Rigsdagstidende 1898—99 Tillæg A. Sp. 1087—88 og Univ. Aarb. f. 1898—1899 S. 83, vilde blive opførte paa den af ham førte Inventarieliste som Universitetets Ejendom for senere at overgaa til Øjenklinikken paa det nye Rigshospital.

I Henhold til Konsistoriums Indstilling af 24de September 1904 til Ministeriet blev der til 2den Behandling af Finanslovforslaget for 1905—1906 i Folkethinget stillet Forslag om Optagelse af et ekstraordinært Beløb af 1500 Kr. paa Universitetets Udgiftspost 7. c., til Professoren i Ophthalmologi, Godtgjørelse for det til Undervisningen fornødne Lokale, videnskabelige Apparater og Hospital m. m., jfr. Rigsdagstidende 1904—1905 Tillæg B. Sp. 259—60. Forslaget blev tiltraadt af Folkethingets Finansudvalg, vedtaget af Rigsdagen og Beløbet opført paa Finansloven for 1905—1906.

c. Anskaffelse af et Lysbilledapparat til Brug ved Forelæsningerne over Psykiatri.

Fra det lægevidenskabelige Fakultet modtog Konsistorium under 20de Januar 1905 et af Fakultetet anbefalet Andragende fra Docent, Overlæge ved Kommnehospitalet, Dr. med. A. Friedenreich om, at der af Universitetets Midler maatte blive bevilget en Sum af 250 Kr. til et Lysbilledapparat til Brug ved Forelæsningerne i Psykiatri. Apparatet tænktes anvendt dels til at forevise Fotografier af Patienter, dels og især mikroskopiske Snit, der kunde ses ved svag Forstørrelse. Afdelingen raadede kun over to Mikroskoper, og Demonstrationen af de Præparater, som efterhaanden fremstilledes paa Laboratoriet, kunde derfor kun ske paa tidsspildende og mangelfuld Maade. Oversigtsbilleder af Hjernesnit vilde kunne fremstilles nogenlunde gode med et Apparat til den nævnte Pris, medens et egentligt Projektionsapparat selvfølgelig var mange Gange dyrere. I det lille Auditorium, som blev indrettet ved den forestaaende Ombygning af Pavillon I i Løbet af nogle Maaneder, havdes elektrisk Lys til Disposition, hvorfor dette længe nærede Ønske fremkom paa dette Tidspunkt. Han ventede tillige at faa et godt Fotografiapparat, saa at der med Tiden kunde skaffes et Antal fotografiske Billeder til Demonstration.

Efter Konsistoriums Indstilling bifaldt Ministeriet, at der til Anskaffelse af et Lysbilledapparat til Benyttelse ved ordinær Docent, Overlæge ved Kommnehospitalet, Professor, Dr. med. A. Friedenreichs Forelæsninger over Sindssygdomme for de lægevidenskabelige Studerende maatte udbetales et Beløb af 250 Kr. af Universitetets ekstraordinære Udgifters Konto for Finansaaret 1905—1906, dog saaledes at det anskaffede Apparat blev Universitetets Ejendom.

d. Andre Sager.

Efter det lægevidenskabelige Fakultets og Konsistoriums Indstilling bifaldt Ministeriet ved Skrivelse af 30te Maj 1905, at der af den paa Universitetets Udgiftspost 7. q. for Finansaaret 1905—1906 givne Bevilling af 2400 Kr. til en Docent i Hygiejne, som tillige er Bestyrer af *det hygiejniske Laboratorium*, maatte udbetales den hidtilværende Assistent

ved Laboratoriet, Dr. med. N. P. Schierbeck, en fortsat maanedlig Lønning af 100 Kr., fra 1ste April 1905 at regne, som Vederlag for fortsat Arbejde i Laboratoriets Tjeneste, sidste Gang i Maaneden forud for den Maaned, med hvilken Udbetaling af Honorar til den nye Docent tog sin Begyndelse.

— Ved Skrivelse af 30te Maj 1905 bifaldt Ministeriet, i Henhold til det lægevidenskabelige Fakultets og Konsistoriums Indstilling, at det under Universitetets Udgiftspost 4. a., *særegne Udgifter til det lægevidenskabelige Fakultet*, Underkonto a., for Finansaaret 1904—1905 bevilgede Beløb af 6000 Kr. maatte overskrides med 603 Kr. 41 Ø. mod fornøden Forklaring i Regnskabsoversigten. Overskridelsen var væsentligst foranlediget ved de stigende Udgifter til Gas og Belysning.

— Ved Skrivelse af 31te Maj 1905 bifaldt Ministeriet, at den under Universitetets Udgiftspost 7. g., *Bidrag til poliklinisk Undervisning i Fødselsvidenskab*, for Finansaaret 1904—1905 givne Bevilling paa 300 Kr. maatte overskrides med 99 Kr. 70 Ø. mod fornøden Forklaring i Regnskabsoversigten.

9. Det statistiske Laboratorium.

Under 2den Februar 1905 indsendte Konsistorium et af det rets- og statsvidenskabelige Fakultet anbefalet Andragende, hvori de statsvidenskabelige Professorer ansøgte om, at det paa Universitetets Udgiftspost 3. m., det statistiske Laboratorium, bevilgede Beløb af 1800 Kr. maatte blive søgt forhøjet med 200 Kr. aarlig.

I Andragendet oplystes, at den i Anordn. af 20de Februar 1892 indeholdte Bestemmelse, at den, der vilde underkaste sig statsvidenskabelig Examen, skulde have besøgt det statistiske Laboratorium mindst 1 Gang ugentlig, 3 Timer hver Gang, i ét Halvaar, nu ved Anordn. af 27de December 1904 var bleven ændret derhen, at han skulde have besøgt Laboratoriet mindst 2 Gange ugentlig. Det Arbejde, der fordredes af den ved Laboratoriet ansatte Assistent, til hvis Hverv det blandt andet hørte, at han skulde være tilstede og bistaa ved disse Øvelser, vilde herved blive meget forøget. Det forekom derfor de statsvidenskabelige Professorer, at det vilde være billigt, at det ham tillagte Honorar af 600 Kr. aarlig blev forhøjet til 800 Kr.

I Henhold til Konsistoriums Indstilling blev der til 3die Behandling af Finanslovforslaget for 1905—1906 i Folkethinget stillet Forslag om Forhøjelsen, jfr. Rigsdagstidende 1904—1905 Tillæg B. Sp. 827—28 og 947—48. Forslaget blev bifaldet af Folkethingets Finansudvalg, vedtaget af Rigsdagen og Forhøjelsen optaget paa Finansloven for 1905—1906.

VIII. Universitetets Forhold ud ad til.

1. Fester ved fremmede Universiteter.

I Anledning af *Stockholms Höskolas 25 Aars Jubilæum* i Oktober 1904 sendte Københavns Universitet under 26de s. M. følgende Hilsen:

Til Rektor og Lærere ved Stockholms Höskola.

Med varm Erkjendtlighed har Københavns Universitet modtaget Stockholms Höskolas gjæstfri Indbydelse af 18de dennes til at deltage i